

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK

f z e t e k

„Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék...”
(Vörösmarty Mihály)

az Erdélyi Örmény Gyökerek
Kulturális Egyesület
havonta megjelenő kiadványa
XVI. évfolyam 187. szám
2012. szeptember

A Fővárosi Örmény Klub minden hónap 3. csütörtökén 17 órakor
– hívottan és hívatlanul – mindenkit szeretettel vár
a Budapest V., Semmelweis utca 1–3., I. emeleti Bartók terembe

Allelujaversek

„Alleluja (2) Kelj fel, Uram, Istenem az ítéletre, amelyet rendeltél, a népek gyülekezete vegyen körül Téged, emiatt térj vissza a magasságba, Uram.” * (Zsolt. 7, 7-8.)

A vasárnapi allelujaversek az örmény liturgiában is meglévő nyolc hang szerint vannak csoportosítva. Most újra ezek közül vettünk egyet. A nyolcas számnak vallásilag van egy jelképes értelme: szimbolizálja az örökkévalóságot. Mindannyiunk számára ez igazán az utolsó ítélet után kezdődik. Várjuk ezt az ítéletet, mely Jézus második eljövetele. Képi ábrázolásokban Ő foglalja el a központi helyet, s körülötte a népek gyülekezete. Az a reményünk, hogy az evangéliumban leírtak alapján, a jobbjánál fogunk állni.

Dr. Sasvári László

* Szent Liturgia örmény katolikus szertartás szerint, Bp. 2006. 88. o.

Lapunk az interneten: a www.magyarormeny.hu honlapon is olvasható.
Elektronikus levélcímünk (e-mail): magyar.ormeny@t-online.hu

Béres L. Attila

Megelevenedett a Gudenus-könyv

A Fővárosi Örmény Klub háziasszonya, *dr. Issekutz Sarolta* betegágyból jött el a júliusi klubdelutánra, hogy ott lehessen, amikor Kabdebók egymás között beszélgetnek. Először a rendező XIII. kerületi Örmény Önkormányzat elnökét, a vendéglátó *Kabdebó Jánost* köszöntötte, majd a vendégeket, *Prof. Dr. Kabdebó Lóránt* író, irodalomtörténész és feleségét, *Dobos Mariann*t. A Kabdebó gyakori örmény családnév, akárcsak a Zakariás vagy a Gajzágó, ezért a klub háziasszonya remélte, hogy egy interaktív esten nemcsak egymással beszélgetnek majd a beszélgetőtársak, hanem minden érdekelt megszólal.

Kabdebó János bevezetőjében emlékezett arra, amikor felkérte *Kabdebó Lóránt* professzort, hogy a Fővárosi Örmény Klubban beszélgessenek a család örménységéről, magyarságáról, irodalmi munkásságáról, rögtön igent mondott, ugyanúgy, mint tavaly, a fotókiállításának megnyitására. Nem úgy, mint távoli rokon, ahol ő tartja a rokonságot, a rokon pedig a távolságot. Elhangzott, hogy a Kabdebók általában szófukarok, de az örmények teljesítik azt, amit megértek.

A professzort örömmel az töltötte el, hogy barátai közül többen megtisztelték, de mint mondta, valahányszor ő itt volt a klubban, már nem talált ülőhelyet. Szerényen megjegyezte, talán nem azért jöttek el ezúttal is sokan, hogy vele találkozzanak, hanem, azért, mert az erdélyi örmény gyökertiek csütörtökönként minden hónapban összejönnek. Aggódott, hogy senki nem lesz, mert az időjárás jelentések pont erre a délutánra jelezték a „hőség kiugrást”, ám a kinti nagy meleg ellenére ezúttal is teltház volt. Szerinte ez is mutatja, nagyon sokan vallják az összetartozás érzését, és ittlétkel is kifejezik azt. Örült, hogy ennyi örmény, erdélyi örmény érdekltségű, örménységére büszke ember érkezett, és természetesen annak külön is, hogy nem örmény barátai is eljöttek.

A meghívott vendég ezután a Kabdebó családról, erdélyi gyökereiről beszélt. Édesapjáról, aki az első világháborút követően

Kabdebó János, Dr. Kabdebó Lóránt és Dobos Mariann

Magyarországon maradt, mérnöki diplomát szerzett, és olyan helyen akart letelepedni, amely Erdélyre emlékeztette, ahol hegy, erdő és fix állása van, amely egy kisvároshoz köti. Így került Gyöngyösre, és a város mérnökeként az egész Mátra víz- és villany-ellátásáért is felelt. Az örmények, az erdélyi örmények letelepedéséről szóló történelmi ismeretek átadása közben elhangzott családi anekdoták – dédapjáról, aki hibernálta a Bűnügyi Múzeumban látható Rózsa Sándor levágott fejét, vagy nagyapjáról, akinek házasságából született Barcsay Jenő – nagy derültséget váltottak ki. Emlékezett, hogy a második világháború idején, nyolc évesen esténként látta Budapest bombázását Gyöngyösről, hallotta a debreceni tankcsata moráját a Mátra lejtőin. Az Erdélyből, Szamosújvárról menekült örménység Gyöngyösön keresztül ment Nyu-

atra, szüleinél pihentek, fürödtek meg, harapnivalóval, iratokkal ellátva onnan mentek tovább, vagy telepedtek le, és találtak később örök nyugalomra a gyöngyösi temetőben.

A dialógusnak indult monológot *Tapasztó Gábor* zongoraművész játéka színesítette, három örmény népdalt szólaltatott meg, előadását nagy tapsal köszönték meg a megjelentek.

A zongorajáték után *dr. Issekutz Sarolta* invitálására megelevenedett *Gudenus János József* könyve, az *Örmény eredetű magyar nemesi családok genealógiája*, amikor a Kabdebó, azaz „ökörfej” avagy „Jessze fiai” fordítású család nevét megőrző rokonok, ismerősök emelkedtek szólásra, Ceglédtől Balatonrendesig, Marosvásárhelytől Székelyudvarhelyig. Vertán, Lászlóffy, Somfalvi, Bertha, Kálnoky Kiss, Márkus, Capdebó és természetesen a Kabdebó család leszármazottai. Így tudtuk meg, hogy az írországi Kabdebó Tamás nagybátyjának az Üllői úton van emléktáblája, Kabdebó Gyula (1874–1926) építész Budapest mai arculatát tervezte meg. A megjelentek között Kabdebó Lóránt nagy szeretettel üdvözölte unokáját, *Kabdebó Laurát* is. Zárásként a család örmény „utánpótlásáról” *Dobos Mariann* mondott kedves történeteket.

Kabdebó Lóránt könyveinek dedikálása előtt néhány mondatot szolt *Szabó Lőrinc háromkötetes monográfiájáról*, valamint a kortárs költészetéről és alkotóiról írt, a könyvhétre megjelent *Centrum és redivivus*-ról.

A klub háziasszonya megköszönte Kabdebó Lórántnak, hogy őszintén beszélt életéről, örménységéről, családjáról, és a korábban aján-

dékba adott *Erzsébetváros és örmény katolikus temetője monográfia* mellé, – hogy teljes legyen az erzsébetvárosi ismerete –, ajánlotta az *Erzsébetvárosi Örmény Könyvtár Katalógusa* című kötetet is. (A kuriózum kiadvány nemrég jelent meg.)

Kabdebó János pedig köszönete jeléül virágcsokrot nyújtott át dr. Issekutz Saroltának, a Fővárosi Örmény Klub háziasszonyának az örmény közösség összefogásáért.

A júliusi műsor végén a klub háziasszonya információkat adott át a nyári programokról, felhívta a figyelmet az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület támogatásával megjelent két új kiadványára, az említett Erzsébetvárosi Örmény Könyvtár Katalógusa és a *Szamosújvári Örmény Katolikus Gyűjtőlevéltár* kötetekre, amelyek nagy segítséget jelentenek a családfakutatásokhoz. Felhívta a figyelmet arra is, hogy az EÖGYKE egyesületi tagoknak új belépési nyilatkozatot kell kitölteni, amely az alapszabállyal együtt letölthető a www.magyarormeny.hu honlapról is. dr. Issekutz Sarolta emlékeztette a megjelenteket, hogy a tagdíjak emelkedtek, aktív dolgozóknak 3000 Ft, tanulóknak és nyugdíjasoknak 2000 Ft évente, a pártolótagság 5000 Ft. Végül „jó beszélgetést” kívánt a pogácsák és a hűsítő ásványvíz mellé.

Telt ház a júliusi Fővárosi Örmény Klubban

160 évvel ezelőtt született Petelei István magyarörmény író

Nagy Béla

Képtelen álom, avagy utcát nevezhetnének el

Kolozsváron Petelei István íróról

(1852. szeptember 13.–1910. január 5.)

„Csak egy szabályunk van: igazat írni”

Álmában sok minden előfordulhat az emberrel, még az is, hogy álmodjon. Elismerem, abszurd dolog, de az álom sokkal nagyobb furcsaságra is képes ennél. Elmesélem, hátha valaki megfejti leányálmomnak egyáltalán nem nevezhető álmomat.

Álombéli álmomban azt a megbízatást kaptam, hogy írjak egy előterjesztést, amelyben javasoljam a városi tanács szakbizottságának az egyik

kolozsvári utca elnevezését Petelei István íróról,

születésének 160. évfordulója alkalmából.

A megbízó kiletére, és hogy miért rám esett a választás, nem emlékszem. Arra viszont igen, hogy tiltakozásom hallatán nyomatékosan felhívták a figyelmemet arra, hogy márpedig apelláta nincs és a megindoklást úgy kell megfogalmazni, hogy az elnyerje a bizottság többségi tagjainak is a tetszését. Ismerve a tanács, illetve a bizottság hasonló esetekben tanúsított magatartását, ez aztán igazán nem lesz könnyű feladat, gondoltam csak úgy magamban. De ha már muszáj, akkor kell, s nekifogtam az előterjesztés vázlatának megszerkesztéséhez.

Természetesen az eljövendő névadó bemutatását a származásához, illetve a születéséhez kapcsolódó adatokkal illene kezdeni. A születési dátummal – 1852. szeptember 13. – nem lehet semmi gond, annál is inkább, mivel ez már az 1848–49-es magyar forradalom és szabadságharc utáni időszakra esik, minekutána ahhoz semmi köze nem lehetett. Szülővárosa, Marosvásárhely fölött viszont gyorsan át kell

siklani, ismervé a két város közötti hagyományos rivalizálást, amire élő példa a repülőterekhez kapcsolódó mostani vita is. Inkább az örmény–magyar származásra fogom helyezni a hangsúlyt, amiből persze „véletlenül” kifelejttem a magyar részt. Föltétlenül meg fogom említeni, hogy örmény ősei valamikor régésrégen Moldvából települtek át Erdélybe. Azt is szóba lehetne hozni, hogy

neve a Peteláczhi örmény családnév

elmagyarosodásából származik. Ezt azonban még meggondolom, nehogy a Peteláczhi név, hangzása révén, jobban tetszedjen mint a Petelei.

Tanulmányairól szóló részben a marosvásárhelyi és a székelyudvarhelyi stációk közötti kolozsvári évekre fogom helyezni a hangsúlyt, itt ugyanis abba a piarista iskolába járt, amelyben sok ismert román személyiség is koptatta a padokat, előtte és utána is. (Ennél a résznél aztán lehetőség lesz egy egészen hosszú lista bemutatására, kezdve Avram Iancutól egészen Emil Isacig, ami, gondolom, megnyeri majd a tanács többségi tagjainak a tetszését). Hogy aztán Budapesten szerzett történelem szakos bölcsész-diplomát, azt nyugodtan meg lehet említeni, hiszen az akkori korban sok erdélyi (és nem csak) származású román ifjú járt Budapesten egyetem-

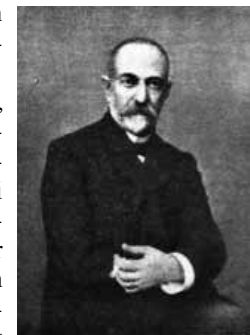
re, akik közül többen is a román kultúra meghatározó személyiségévé váltak.

A tanulmányait követő néhány, Marosvásárhelyen töltött év bemutatásával kissé gond lesz, tudniillik ezekre az évekre esik írói próbálkozásának és bemutatkozásának kezdeti időszaka (ekkor jelennek meg a helyi lapokban első írásai és *Klasszi* című novellájának első változata is), amit ugyebár nem illik meg nem említeni. Neve kezd ismertté válni, igaz csak igen szűk körben. Ennek ellenére – s ezt most célszerű kihangsúlyozni – nem kapja meg a helyi gimnáziumban a történelemtanári kinevezést, ezért, néhány évnyi sikertelen próbálkozás után Kolozsvárra jön. Ezzel az időszakkal kapcsolatosan meg lehetne említeni azt is, hogy 1879-ben a nagy zeneszerző és zongoraművész, Liszt Ferenc (vagy ha nekik jobban tetszik, akkor Franz Liszt), kolozsvári,

a Redutban adott hangversenyén ő is fellépett,

mint a Nagy Gábor (híres kolozsvári vendég-lős) vezette vonósnégyes brácsása.

Kolozsvári tartózkodása, 1880 és 1890 között, jelentette Petelei István köz- és szépírói munkásságának talán legeredményesebb időszakát. Először a *Kelet* című napilaphoz szegődik el, majd nemsokára a *Kolozsvári Közlöny* szerkesztője lesz. Rendkívüli műveltségének, veleszületett művészi igényességének és nem utolsósorban kereskedő őseitől örökölt gyakorlatiasságának köszönhetően egyre ismertebb és elismertebb hírlapíró szak tekintélyévé válik. Maga és munkatársai elé a „Csak egy szabályunk van: igazat írni” újságírói alapelvét állítja, szem előtt tartva és tartatva az írói igényesség fontosságát. 1886. december 24-én saját lapot indít *Kolozsvár* név

Petelei István
(*Vasárnapi Újság*, 1904)

alatt, melyet a kolozsvári kultúra szolgálatába óhajt állítani. Rengeteget dolgozik, cikkeinek, tárcáinak témái igen változatosak. Íróirodalom-, zene- és színházkritikákat, portrékat és útjegyzeteket, de igen fontosak a város korszerűsítése érdekében közölt írásai is. Ez utóbbiakban bátor kiállással követeli a város közvilágításának, utcáinak és tereinek köztisztasági feltételeinek a megteremtését, a Fellegvár nyomortanyájának eltüntetését, a Szent Mihály-templom körüli üzletek, bódék,

„bűzös lacikonyhák” lebontását. Itt nem árt a témához kapcsolódó, alig két hét alatt közölt cikkénél egy kissé hosszabban elidőzni. Ezekben a cikkekben ugyanis, a Főtér megtisztítása mellett kiállva erélyesen tiltakozik azon terv ellen, mely szerint a városi tanács által támogatott bizottság a templom négy sarkára négy, oda nem illő bérházat képzelt el. Ezt írta a *Négy pavilon* című cikkében: „Ne engedje a tanács, hogy reánk nem tartozó érdekek miatt eléktelenítsék Kolozsvár főterét. Ne engedje, hogy az a pénz, ami szépművészeti tekintetből adatott össze, elpocsékolassék.” Felhívása – „Tiltakozunk a jóizlés nevében, tiltakozunk Kolozsvár képének érdekében azon igazi merénylet ellen, melyet a templom körül emelendő épületekkel el akarnak követni.” – hatására is végül a tervet elvetették, és így

lehetővé vált a főtér modern arculatának kialakítása,

melyet aztán a Mátyás király szoborcsoport elhelyezése koronázott meg (hogy aztán mivé vált a tér mára, az most nem tartozik a témához). Kolozsvár mellett, Petelei számos cikkében foglalkozik a vidéki világ minden napjainak a bemutatásával is. A Mezőségen tett kirándulásairól szóló beszámoló – melyek *Mezőségi út* címmel novella formában

is megjelennek – igen lesújtó képet festenek a vidék gazdasági, társadalmi és kulturális viszonyairól.

Közírói tevékenysége mellett, a kolozsvári évek igen termékenyeknek bizonyultak szépírói munkásságának szempontjából is. Ebben az időszakban számos novellát is közöl, melyeket aztán kötetekbe válogatva is kiad. (*Kezresztek* – 1882, *Az én utcám* – 1886, *A fülemüle* – 1886). Novelláinak színterei az erdélyi kisváros és falu, főhősei és szereplői egyszerű, a kilátástalanságban vergődő és onnan szabadulni képtelen, gyakran tragikus sorsú emberek. Nem alaptalanul tartotta Dávid Gyula a kisemberek írójának.

Kolozsvári tartózkodásának idején, az ő kezdeményezésére és az általa kidolgozott alapszabályzat alapján

megalakul 1880-ban az Erdélyi Irodalmi Társaság,

mely hosszú ideig meghatározó szerepet tölt majd be az erdélyi magyar irodalomban. Közéleti szereplése mellett, Kolozsvár igen fontos állomás magánélete szempontjából is. Itt veszi feleségül, 36 éves korában, a szintén örmény származású Korbuly Irmát, Tauffer Ferenc ügyvéd özvegyét, aki szerető és kitartó társa lesz az író élete végéig.

Kolozsvári tartózkodásának és az itt kifejtett gazdag írói és irodalomszervezői tevékenységének a megfeszített, sokszor hiábavaló erőfeszítésnek tűnő munkája következtében kialakult súlyos idegbaja vetett véget. Emiatt 1891-ben kénytelen felhagyni mindenfajta írói tevékenységgel, és feleségével együtt visszavonul szülővárosába, és itt, illetve Nyáradremetén és Szovátán él. Kétévi kényszerpihenő után újra írni kezd, s bár több novellás kötete is megjelenik (*Jetti* – 1893, *Felhők* – 1897, *Vidéki emberek* – 1898, *Az élet* – 1905) nem sok örömet lel munkájában és többnyire zárkózott, visszavonult életet él. Felüdülést inkább a zene és a fadaragás jelent számára, míg az írás csak kín-

lódás, gyötrő bizonytalanság, amiről így vall: „Soha csak egy részét sem tudom annak kifejezését adni, ami igazat ad arra, hogy valamit megírjak.” Élete utolsó éveiben egyre zárkózottabbá, különködő embergyűlölővé válik, mígnem 1909 végén depressziója annyira súlyosbodott, hogy családja kénytelen volt a kolozsvári idegklinikára beutaltatni. Itt halt meg 1910. január 5-én.

Marosvásárhelyen temetik el általános érdektelenség mellett.

Sírját a katolikus temetőben egy általa tervezett, szép kivitelezésű sírkő jelzi.

Idáig eljutottam volna – dőltem hátra elégedetten álombéli álomban, de vajon melyik utcát javaslom, hogy Petelei Istvánról nevezzék el? A belváros utcai szóba sem jöhetnek, akárcsak a Majális (ma Republicii) utca, ahol kolozsvári tartózkodása idején lakott szép, kertes házában. Napokig ezen töprengtem – álomban minden lehetséges – de nem jutott eszembe semmilyen olyan ötlet, amely egyrészt megfelelné az író emlékének, másrészt pedig a bizottság számára is elfogadható lenne. Pedig valami épkezláb ötlettel csak elő kellene állnom, mert azt végkép nem szeretném, ha a Petelei név valamelyik újonnan alakuló külvárosi negyed utcájának a névtábláját díszítené, mint ahogy az már szokássá vált a magyar vonatkozású nevek esetében. De mi lenne, ha – kezdett el pislákolni bennem egy halvány reménysugár – egy létező, de eddig még névtelen parkot javasolnék a bizottság szíves figyelmébe. Ez pedig nem más, mint a Nagy Gábor kert közepén elterülő, körülbelül 50 árnyú zöldövezet, közepén játszótérrel. Ezt még a néhai Nagy Gábor híres kolozsvári vendéglős (ő volt az egykori gyümölcsös tulajdonosa, melynek helyén az 1950-es évektől kezdődően kialakult ez a mai 7 utcányi lakótelep, benne a parkkal), Petelei István volt zenésztársa is jóváhagyólag nyugtázná közeli, saját gyümölcsöséből kiszakított sírkert mára

már névtelen sírjából. S talán még a közismeretben, néha túlságosan is szerény író is elfogadná ezt a javaslatot, mert így, ha jelképesen is, újra együtt lehetne régi kolozsvári barátaival, ismerőseivel akik a közeli házsongárdi sírokban nyugszanak: a már említett Nagy Gábor, az „öreg Brassai bácsi,” Berde Mózsza, Gyulai Farkas a kedves tanítvány, akinek a közreműködésével adott ki az Erdélyi Irodalmi Társaság 1912-ben *Elbeszélések I-II* címmel egy átfogó válogatást az író novelláiból, és még sokan mások.

Hogy mi lett volna előterjesztésem sorsa, nem tudom, s nem is fogom megtudni soha, mert még mielőtt benyújthattam volna, megbredtem. Az álmodozás az élet megrontója – igyekszem magam átsegíteni az álom és

ébredés határán, s furcsa álmomtól szabadulni. De az álom által megidézett Petelei István szelleme csak nem akar szertefoszlni. Azon kezdek gondolkodni, hogy jó, elismerem, az álom egy kissé túl merész volt, de azért tényleg illene Petelei István, az erdélyi magyar novellisztika úttörőjének méltánytalanul elfelejtett nevét valamilyen módon újra a köztudatba emelni, s születésének 160. évfordulóján róla méltó képen megemlékezni. Mondjuk, például valamelyik novellás kötetének újrakiadásával, vagy esetleg számtalan írásából egy újabb válogatott gyűjtemény megjelentetésével. Megérdemelné ő is és mi, az olvasók is, akik műveit hiába keressük a könyvesboltok polcain.

(*Szabadság*, 2012. február 9.)

Testvérem-barátom, hallod a harang szavát?

Megkondul Szamosújvár plébánia templomának harangja, komor hangja szétterül a házak felett, megérinti a hívó lelket, üzen.

Az öreg harang hívó szava 2012. június 23-án Világosító Szent Gergely apostol tiszteletére szentelt búcsús misére szólítja az összeseregglő erdélyi katolikus örmények leszármazottait. Jönnek... megvallani hitüket, vállalni örménységüket. Ez ünnep, emlékezés, találkozó és számadás is, amikor szembesülünk számarányunk változásával is.

Szongott Kristóf, Szamosújvár Szabad Királyi Város című monográfiában nevesítve sorolja a korabeli örménylakta települések lakóit, akik a plébániatemplom építéséhez tevélegesen hozzájárultak. És mi kései utódok, vajon megteszünk-e mindent, hogy apáink jussán megmaradjunk, kulturális értékeinket utódainknak érintetlenül megőrizve átadjuk?

Való igaz, az utóbbi években egyházi jellegű, vagy civil kezdeményezés-

re magyar örmény közösségek alakultak, melyek célkitűzése az örmény identitás megőrzése, hagyományaink ápolása... de, hány örmény katolikus gyereket kereszteltek a legutóbbi időkben, Erdély hány városában tartanak rendszerességgel, vagy a hívek számától függetlenül, ünnepeink alkalmával örmény katolikus szentmisét? Hány helységben foglalkoznak rendszeresen örmény kulturális identitásunk ápolásával? Életünk folyamán hányszor veszünk részt az örmény búcsús szentmisén megemlékezve mártírjainkról, őseinkről? – Elgondolkoztató.

Nézzünk szembe önmagunkkal, számoljunk el lelkiismeretünkkel, feladatainkat ne pillanatnyi érdekünk szerint, hanem hosszú távra határozzuk meg. Mert van más, aki hosszabb távon gondolkodik velünk és rólunk!

Szász Ávéd Rózsa

Helyreigazítás

Egy felületes híradásban tájékoztatta olvasóit a kolozsvári Szabadság című napilap, Tellmann Jenő köszöntéséről. Ezt a mi kiadványunk változtatás nélkül vette át és közölte a július-augusztusi lapszámunkban. Mivel azonban a híradás sok téves adatot tartalmaz, és a hírforrás nagyon felszínes tájékozottságát sugározza, a helybéli TV-ben Tellmann Jenő tanár úr és Laskay Adrienne egy élő TV-adásban igazította helyre az érdeklődőket. A román TV magyar adásában sugárzott műsor az eseményt követő héten került adásba.

Az Erdélyi Örmény Gyökerekhez Dobó Attila küldött egy üzenetet, amelyben egyrészt a történetek háttérét világítja meg, másrészt hozzájárult a Kolozsváron elhangzott köszöntő közléséhez. Mindkét írás itt olvasható.

Mi is történt?

Tellmann Jenő tanár úr évtizedeken keresztül azon fáradozott, hogy a természettudományos tantárgyakat ne román nyelvű tankönyvek FERDÍTÉSÉVEL készült túlkörfordításokból tanítsák, hanem magyarul megírt tankönyveket adjanak a romániai magyar diákság kezébe. Tette ezt nem csak vitákon megvívott küzdelmeiben, hanem kiváló fizika tankönyveivel is.

Amikor néhány évvel ezelőtt, Kolozsvárott a magyar pedagógusok tanácskozására jöttek össze, hogy kialakítsák ezzel kapcsolatban azt az álláspontot, amit a kormányon lévő RMDSZ kellett volna képviseljen, a résztvevő szakemberek hoztak is egy ilyen határozatot. Ám az ominózus „magyar” párt a kormányban nem ezt képviselte, hanem készségesen meghajolt a román akarat előtt, és feltehetőleg önös, egzisztenciális érdekből behódolt a román kormánynak, minek utána továbbra

sem nyomtatták ki a már kész magyar tankönyveket. (Csak zárójelben szeretném jelezni: a hazai iskolák is megirigyelhetnék ama magyar középiskolai tankönyvek szakmai és pedagógiai színvonalát.)

Tanár úr ezt, utóbb szavá is tette az érintetnél. Majd az RMDSZ kolozsvári elnöke, egy fejletleniváló pasas, Tellmann Jenő volt tanítványa, ezt követően otrombán és durván kiutasította az akkor már 80-as éveiben járó, köztiszteletnek örvendő és méltán kedvelt tanárát egy érettségi találkozóról. Az eset nagyon mély nyomot hagyott nem csak Tanár úr lelkében, hanem mindannyiunkéban, akik valamikor tanítványai voltunk.

Tavaly ősszel határoztuk el volt iskola-társammal, Tőkés László püspök úrral, EP képviselővel, hogy ezt a sérelmet orvosoljuk, egyben olyan elismerésre terjesztjük fel Tanár urat, olyanra, amire méltó módon szolgált rá. Javaslatunk az államtitkár asszonynál meghallgatásra és egyetértésre talált, majd sok tanítvány is csatlakozott hozzánk, így került sor idén Budapesten, a Pedagógusnapon a kitüntetésre. Ezt, ami egyben a legmagasabb hazai szakmai elismerés, ebben az évben 5 tanár kapta meg, életműjük alapján. Közük Tellmann Jenő is.

Budapestre nem tudott eljönni Tellmann tanár úr, ezért Kolozsvárott köszöntötte őt Magyarország bukaresti nagykövete. Tekintve, hogy én sem lehettem jelen a kitüntetés átadásán, volt osztálytársamat, Laskay Adriennet, a kolozsvári Magyar Opera nyugalmazott karnagyát, színház-történészt kértem meg a köszöntőm felolvasására. Az ünnepség helyszínének a Báthory Líceum dísztermét szerettük volna, hogy kollégák és tanítványok nagy szám-

ban lehessenek jelen. De ezt a tanfelügyelőség „nem nézte volna jó szemmel”, ezért egy egyházi nőszervezetnek egy padlás-térben kialakított helyiségében került sor az ünnepségre. A mintegy 50-70 ünnepelő mellett megjelentek a helybéli média munkatársai is. A tudósítások azonban felszínesek voltak és az elvárható tájékozottságot mellőzve kerültek közlésre újságban és TV-ben egyaránt. Ezért Tellmann tanár úr és Laskay Adrienne egy élő TV-adásban kért helyreigazítást és alkalmat a közvélemény tájékoztatására. Mivel kiadványunk átvette a hírt, ezúton adunk helyreigazítást és tájékoztatjuk olvasóinkat.

Ez alkalommal a szamosújvári születésű kiváló tanár köszöntésének is helyt adunk.

Dobó Attila

Tisztelt Tellmann Tanár Úr!

Nem tudom kifejezni azt a megtisztelő érzést, amivel most, a magas szakmai kitűntetésed alkalmából, valamikori tanítványodként, sok évtizedre visszaemlékezve köszönhetlek. Mindannyiunk diák éveinek vannak maradandó élményei. Ezek az emlékek többnyire kellemes, tréfás eseményekhez, derűs percekhez kötődnek. De kiemelkednek azok, amelyek határozott nyomot hagynak életünk folyamán. Amelyek meghatározók az életpályánkon, és köteleznek az emberi helytállásban. Így emlékszem vissza Tellmann tanár úr fizikaóráira, a derűs, de egyben magabiztos tudással felvértezett pedagógus közvetlen személyére.

Írányt mutató egyéniségére, akit tanítványai tisztelete, sőt olykor vonzó ámulata övez. És most elmondhatom, a sok tanítvánnyal együtt, hogy a kiváló tanáraink által képviselt ismeretek és értékek, az önmagával szemben igényes ember példája

ott állt előttünk, ott áll ma is az utánunk következők előtt. Akik mind a mai napig ebből merítenek tudást, erkölcsi szilárdságot, hitet, hűséget és erőt.

Tudjuk, hogy nem érheti nagyobb megbecsülés a mestert, mint amikor a tanítványok emelik őt piederstálra. Akit nagyra tartunk, mert magasra teszi a mércét személyes élete, szakmai magatartása, teljesítménye tekintetében. Aki követel tőlünk, mert tiszteli bennünk a tanítványt. Felmutatjuk Őt, hogy kövessék. Mások is. Javára és épülésére az utánunk érkezőknek.

Sokszor tapasztaljuk, hogy nem becsüljük meg eléggé a legkiválóbbak munkáját. Még azét a nagyszerű tanárét sem, aki a tanítás mellett arra is gondot fordít, hogy anyanyelvünkön tanítson, a tudományban rejülő gyönyörűsége is neveljen, és ehhez maga készít eszközt, ha az arra egyébként hivatott azt elmulasztja.

Számos nagyszerű tankönyv segíti mind a mai napig Erdélyben a magyar fizikatanítás ügyét, köztőlük jelentős helyet kapnak Tellmann tanár úr kiváló művei.

A gondolkodás és a beszéd egymásra épülve fejlődik gyermekkorban. A hatékony gondolkodás fejlesztésének nélkülözhetetlen eszköze az anyanyelven folyó oktatás, képzés, a mi esetünkben ez nívós, magyarul megírt tankönyvet, anyanyelven elhangzó magyarázatot, logikai fejtegetést kíván. Ezért küzdött pályája során Tanár úr, példát állítva, és segítő kezét is nyújtva az utána következő tanárnemzedéknek.

A hálás tanítványok, a hálás szülői és szakmai közösség áll ma Tanár úr előtt. Ez az alkalom ugyanakkor töltsen el melegséggel minden erdélyi nevelő szívét, mert Tellmann tanár úr itt mindannyiukat megszemélyesíti, amikor a Pedagógusok

Napján, az ő kitüntetésével, az erdélyi magyar nevelők előtt is tiszteleg a magyar nemzet. Köszönetét fejezi ki azért a sok évtizedes, közel évszázados kitartó küzdelemért, súlyos áldozatért és munkáért, amelynek eredményeként ma itt, egyik nagy múltú kolozsvári magyar iskola, a Báthori István fejedelem által 1579-ben alapított iskola tanára előtt emelhetjük meg képzeletbeli kalapunkat: tisztelettel köszöntjük Tanár urat.

Ha valaki 1960-ban azt mondta volna nekem, hogy a magyar szakmai főhatóság kereszténydemokrata vezetője, és egyik iskolatársam, mint az Európai Parlament kiemelkedő képviselője készséggel támogatja, vagy eljön Kolozsvárra csak azért, hogy egyik tanáromat felköszöntse, munkásságát, életművét kitüntetéssel jutalmazza meg, és példaként állítsa mások elé, hitetlenül néztem volna rá. Ezért ez a

Bálintné Kovács Júlia

Örmény gyökerek Tellmann tanár úr családjában

Sokáig nem tudtam, hogy Kolozsvár legendásan jó, kékszemű fizika tanára, a diákok rajongásig szeretett „Csocsója” bizony örmény géneket is birtokol, aztán pár évvel ezelőtt kiderült.

Azt viszont csak nemrég tudtam meg, hogy hiába él már hatvan valahány éve Kolozsváron, számára a világ közepe ma is Szamosújvár.

Az örmény gyökerek nagyon mélyre nyúlnak vissza, a dédszülőkhöz.

A szerteágazó **Korbuly** családból való az 1813-ban valószínűleg Szamosújváron

mai nap emlékeztessen mindenkit, a tanárokat, a diákságot és szüleiket arra, hogy soha, egy tapodtat sem szabad meghátrálni, soha nem szabad feladni, mert bizonyos, hogy eljön az igazság órája. Azonosságunk szilárd tudata, és összetartozásunknak kétségeket kizáró érzése hassa át cselekedeteinket. Dsida Jenő megrendítő zsoltára csengjen a fülünkbe, amíg élünk, és véssük azt jól a gyermekeink emlékezetébe. Töltsé be életünket a hit és a szeretet örök igazsága mellett a remény. Van feltámadás. Ez is a mai nap üzenete.

Vivat academia, vivat professores, éljenek a gyermekeinkről gondoskodó, őket igényesen művelő tanárok,

Isten éltesse soká, drága Tellmann tanár úr!

Pilisvörösvár, 2012. június havában

Dobó Attila

Duda Gábor (1880)

született **Anna**, akinek édesapja Korbuly Dávid 1872. január 15 óta az ottani örmény temetőben nyugszik.

Anna nagyon fiatalon ment férjhez **Duducz Antal** szamosújvári kereskedő fiához, **Gergelyhez**, aki szintén a kereskedést választotta foglalkozásául, hiszen 1832-ben, a 19 éves anyának már a második gyermeke **Julianna** is a bölcsőben volt, az elsőszülött fiú után, akit nagyapja után **Antalnak** kereszteltek.

És jöttek sorban a gyermekek: **Lukács, Dávid, Péter**, aki 1838-ban látta meg

a napvilágot, majd **Amália**, és **Mária Hripszime** (akiről már sok mindent olvashatunk a Gudenusban. Szamosújváron 1840. nov. 29-én örmény-katolikusnak keresztelték, az nap, ahogy megszületett. 1862. febr. 16-án férjhez ment Perint Kristóf Lukácshoz, aki *Perint*, alias *Pap Péter* kereskedő és *Tüzes* Manuság fia).

1842: **Gerő**, 1844: **Katalin**, és végül **Gábor**, a tizedik gyermek.

A folytatás szomorú, mert Duducz Gergelyné Korbuly Anna harminchat éve-

sen 10 kisgyermekkel maradt özvegyen 1849-ben.

A legkisebb fiú Duducz Gábor (tanárunk nagyapja) felnövekedvén feleségül veszi Kálmán Lídiát, Csákiigorbón főjegyzőként dolgozik, de Szamosújváron a Harmadik utcában bérbe veszi a 21. szám alatt lévő Nás házat, és felesége ott neveli 12 gyermeküket, a hat lányt és hat fiút.

Folytatjuk

Magyarörményekről Sepsiszentgyörgyön

A csíkszeredai származású, Bécsben élő dr. Száva Tibor az első, aki tudatosan, kiadványban használja a magyarörmény kifejezést – világított rá Tófalvi Zoltán történész tegnap este a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum Bartók Termében azon a könyvbemutatón, amelynek házigazdája Kocs János családkutató, az Erdélyi Genealógiai Társaság vezetője volt.

A Székelyföldi magyarörmény családok című kiadvány bemutatóján érdekes epizódok villantak fel számos háromszéki kötődésű örmény család múltjából, mint például a Besztercéről Marosludásra, majd Háromszékre került Fogolyán családról, de magyarörmény gyökerei vannak olyan székelyföldi famíliáknak is, mint a Zakariások, a Jakabok, a Bogdánok.

Tófalvi Zoltán dióhéjban ismertette az örmények Moldvából, Lengyelországból történt betelepítésének körülményeit I. Apafi Mihály erdélyi fejedelemisége idején, hangsúlyozva: az örmények voltak az utolsók, akiket a magyarság integrálni tudott, politikai szempontból a magyar nemzet részeként tekintettek rájuk, és az együttélés is velük volt a legkevésbé problémás. A Maroson beindított tutajozás, a korszerű erdélyi pénzforga-

Albert Levente felvétele

lom – csak néhány olyan dolog, amiben jelentős szerepet játszottak az örmények, akik nagyjai azzal váltak igazán nagyokká, hogy magyarörmények voltak – hangsúlyozta Tófalvi.

Farcádi Botond

(Háromszék, 2012. augusztus 11., Közélet)

Szungott Kristóf

A Korbuly család vázlatos története*

**ELSŐ SZAKASZ.
SZÜKSÉGES- ELŐZMÉNYEK.**

**I. Cikkely. Szennékharim utódai.
1. Fejezet. Az Árdzruni-család.**

Krisztus előtt, midőn a szép Örményországban a hős Hájj derék utódai királykodtak: tehát az első uralkodóház (Hájj-ház, Domus Haicana, [Hájjgázéanczh deruthiun]) idejében az ország két részre volt osztva. Az egyik rész Nagy-Örményország nevet viselt, míg a másikat Kis-Örményországnak nevezték az idegenek.¹ De Váláság (Vaghárság, Valarsaces, Kr. e. 150), a második uralkodóház (Arsacidák, Ársugunikh) alapítója megszüntette ezt a felosztást... és az országot helytartóságokra (satrapia) osztotta, melyeknek élére helytartókat állított. Az újonnan kinevezett helytartók között volt Váláság királynak egyik legkedvesebb embere: Árdzruni is. Erről Chorenei² ezeket mondja: „Az Árdz-runiak — tudom, hogy nem Árdzruniak, hanem — Árdzivuni-ak³ voltak ő előtte⁴ is a sashordozók.

¹ L. Chorenei Mózes, Nagy-Örményország története. Eredeti Örményből fordította és magyarázó jegyzetekkel ellátta Szungott Kristóf. 1892., 2. lap.

² L. Chorenei — Szungott, Nagy-Örményország története, második könyv, 7. fejezet, 8. lap.

³ Ardzu, vagy árdziv: (sas) és uni (van, bír, hordoz) örmény szavakból. Árdzivuni: sastartó, sassal ékített zászlótartó; aquilifer: der den Adler, d. h. die Hauptfahne der Légion trägt

⁴ Váláság előtt is ez a család zászlótartó volt-

Elhallgatom a Hátámágérdben elmondani szokott mesék hiábavaló elbeszélését, „A míg a gyermek szendergett, az eső és nap ellenkeztek; de egy madár árnyéka kedvezett⁵ az eltikkadt gyermeknek... Ez a két ház: az Árdzruniak és Kênuniak Szennékharim utódaitól származtak”. De mivel Szennékharim⁶ király volt: az asszirok királya volt, ki Ninivében székelt, bátran állíthatom, hogy a híres Árdzruni örmény család királyi vérből származott. És állításom helyességéről maga Chorenei, az örmény Herodot tesz kétségszűbevonhatlan tanúságot.

Erről a királyi vérből származott Árdzruni családról a szerzetalapító Mechithár, fölötte becses, nagy alapossággal írott munkájában (második rész, 286. lap) ezeket írja:

„Az Árdzruni család Nagy-Örményország egyik helytartó (satrap) családja volt; ez a család azért kapott Árdzruni [mi azt jelenti: sassal bíró (pêr the árdzuizs unikh)] nevet, mert ezen család ősei vitték Váláság örmény király előtt a sast⁷. Az Árdzruni család Álcznikh (örmény) tartomány Szászun kerületében lakott. Ebből a családból nemcsak igen nagy és vitéz örmény fejedelmek származtak, de sok (örmény) király is ebből vette eredetét (horoch élin médzámédz jév khács is-chánkh hájoczh, élin jév thákávorkh pázumkh). Ezek előbb

⁵ Befődte a madár szárnyaival.

⁶ L. Mechithár, második rész, 206. lap. Erről tesz említést a Szentírás is (4. Királyok., 18, 13).

⁷ Sassal ékített zászlót. Sz. K.

* (Eredetileg megjelent az Armenia Magyar-örmény havi szemle 1906-7. évfolyamaiban. Eredeti helyesírással!)

Vászpurágán földjét⁸ bírták, később a nyugoti vidékekre mentek. Ebből a családból eredt Szennékharim uralkodó is, ki Szebásztebe ment lakozni.”

Erről a Szennékharim királyról Mechithár idézett-munkája (második rész) 345. lapján ezeket mondja: „Szennékharim örmény uralkodó az Árdzruni családból származott, ki a keresztségben János nevet kapott. Ez előbb Nagy-örményország, Vászpurágán tartományában királykodott; de midőn látta, hogy a Keleten elhatalmasodott török népnek ellent nem állhat, otthagyta tartományát, melyből átadott tiz várost, 62 vár- és négyezer nagy falut Vászil görög császárnak, — maga pedig négyszázezer férfival Nyugat felé ment és Első-Örményország fővárosában: Szebászteben lakott”.

A világhírű Chorenei és a nagy tudományú Mechithár műveiből merített hiteles idézetekkel bizonyítottam be tehát azt, hogy a nagyon jelentékeny, kiváló Árdzruni család, mely több igen nagy és vitéz fejedelmet és sok uralkodót adott az örmény nemzetnek, maga is királyi vérből származott utódoktól vette eredetét...

Árdzruni Leon, ki mint császár kormányozta Byzancz trónjáról a kelet-római birodalmat, — szintén ezen híres családból származott.

És itt — mielőtt általmennék az Árdzruniak azon származékaira, kik e házában telepedtek le, — bemutatok írásban és képben egy Árdzrunit, ki nemcsak eredetre nézve Árdzruni, hanem viselte a díszes Árdzruni nevet is!

2. Fejezet. Árdzruni Gergely.

„Vagyonos szülők gyermeke volt, kik Perzsa-Örményországból kivándorolván, Tiflisben telepedtek le. Atyja Árdzruni Jeremiás mint önkénytes, orosz katonai szol-

⁸ Nagy-Örményország egyik tartománya.

gálatba lépett és felvitte a tábornokságig; bizonyos ideig volt Tiflis főpolgármestere is. Nagy háza, mely a legszebb utcában a főhercegi palota mellett épült, Tiflis ritkaságai közé tartozik; egyik része színházi épület.

Árdzruni tábornok „Jérázáhán” (Álmoskönyv) című műve igen szép örmény népmeséket tartalmaz.

Árdzruni Gergely a gymnasiumi tanulmányait Tiflis-ben tanulta, egyetemi tanulmányait Szt-Pétervárt kezdette és Németországban végezte. Mint bölcsész tudor rövid ideig tartózkodott Bécsben is a mechitharistáknál, innen Szt-Lázár (Velence) szigetére ment, hogy ott még jobban tökéletesítse magát az örmény irodalomban, nyelv- és történelemben.

Már egyetemi hallgató korában küldözgetett tudósításokat Szt-Pétervárról a tiflisi „Meghu Hájászdáni” (Örményországi méh) című lapnak. Már akkor foglalkozott azon tervvel, hogy majd tanulmányai befejezése után Tiflisben „Méság” (Munkás) cím alatt lapot alapítand...

És alig tért vissza Tiflisbe, midőn — sokaknak meglepetésére — 1865-ben megindította dr. Árdzruni Gergely, mint szerkesztő-kiadó „Méság” című irodalmi, közgazdasági és politikai lapját. Ez a nagyon művelt férfiú, kinek gazdag apja igen befolyásos tábornok és főpolgármester volt, nem fogadja el a magas állami hivatalt, hanem behúzódik a szerkesztőség szobáiba.

Árdzruni tudta a módját, hogy miként kell lapjával hatást idézni, Úgy lépett fel, mint népének és országának erélyes védő-

Árdzruni Gergely

je. Mindjárt kezdetben erősen kikelt azok ellen, kik hivatva voltak a nemzet és ország érdekében cselekedni és még sem törődtek kötelességeik teljesítésével. Minden mulasztásból és rendelleneségből, mind abból, mi az iskola, egyház, színház, egyletek és intézetek színpalái mögött történt, Árdzruni égető napi kérdést csinált. Polgáriasító eszméit röviden, világosan és érthetően adta elő vezér-cikkeiben, melyeknek rendszeren olyan érdekes címeket adott, hogy mindenki sietett azokat elolvasni. Ezáltal megnyerte a közönség érdeklődését.

A nagy közönség igen meg volt elégedve a „Méság”-ban használt pártatlan hanggal, mely gazdagnak, befolyásosnak ép úgy megmondotta az igazat, mint az oroszosító rendszabálynak, mely azt követelte, hogy az örmény tulajdonnevek mellől ezután hagyják el a jelentéssel bíró örmény -ján szótagot és a helyett az orosz -off szótagot használják... Ekkor sokan olvastak lapot — hazafiságból és sokan olvasták Árdzruni hazafias lapját.

Árdzruni mérszelt nemcsak kiadni egy ilyen lapot, hanem volt bátorsága lapjában mindazt pártfogása alá venni, ami örmény. Bátorságáért mindenki becsülte. E nagyra-becsülés azonban akkor érte el tetőpontját, midőn a „Kawkas” című orosz hivatalos lappal folytatott polémia miatt a törvényszék elé idéztetvén, ott a pert — megnyerte. Hogy mer egy örmény lap — mondták a per előtt — a hivatalos lappal polémiába bocsátkozni”. És a per után ezek mind elnémultak.

Az ilyen meglepetések elterjedést szereztek a népszerű „Méság”-nak, mely nagy befolyást gyakorolt a népre. Mivel e lap a szenvedőket pártfogás alá vette, azért ezek elnyomóikat e szavakkal fenyegették: - Ha tovább is folytatja gyalázatos tettét, neve meg fog jelenni a Méságban”. És az elnyomók féltek e fenyegetéstől! Kí-

váncsian várja mindenki a „Méság” megjelenését; az olvasó újságot keres. Az iparos azt az időt, míg inasa a műhelyt kitakarítja, Méság-olvasásra fordítja. Még a hordár sem ül az utcán tétlenül, hanem lapot olvas. Itt mindenki tudja, hogy az olvasás hasznos.

De a „Méság” még mélyebb gyökereket vert. A tífliasi salonokban, hol ezelőtt az orosz és francia nyelv uralkodott, az örmény foglalta el a tért. Most itt az örmény nyelv a divatos . . . És Árdzruni — hogy elkerülje az egyoldalúságot — munkatársakul megszerezte a legjobb erőket: a bús-víg Ámerikiánt, a humoros tárczacikk- és színműíró Szuntugiánt, a regényíró Ráffit, Aghájánt és a t. Ezen írókkal együtt megnyerte ezeknek párhiveit is. Sok lehetséges embert ő segített az írói pályára: bárkinek szívesen szolgált tanácsokkal. Ő buzdította a híres örmény regényírót, Ráffit is az írásra. Ha lapjában Ráffinak tért és alkalmat nem nyújt, ez a kitűnő ember máshelyütt fényes tehetségeit talán nem is érvényesíthette volna. — Egyik legderekabb és leghetesebb munkatársa fivére: dr. Árdzruni András, az ismert mineralog, ki Berlinben elhíresült egyetemi tanár. Népszerű leveleit szívesen olvassák.

Nagy érdekléssel olvasta a közönség a „Méság” külföldi közleményeit, Orosz-, Török- és Perzsa-Örményországból s Európa némely fővárosaiból hozott leveleit. E közlemények egyrészt Örményország ezen vagy másik részének belső életéről, pénzügyi vagy helyi viszonyairól, iskolaügyéről és a t. szólanak, másrészt az európai levelezők a tudomány állásáról, a művelődés haladásáról és egyéb újdonságokról hoznak tudósítást.

Ezeknek a levelezőknek lehet főleg köszönni azt, hogy az Örmény olvasóközönség kezdett az iránt is érdeklődni, mi há-

zán kívül történik. A „Méság” előtt Orosz-, Perzsa-és Török-Örményország egészen elkülönözve élt a nélkül, hogy egyik rész tudott volna valamit a másíkról. Ebből magyarázható meg az is, hogy Orosz-Örményország irodalmi nyelve egészen külön, önállóan fejlődött, úgy, hogy most két irodalmi örmény nyelv van: az orosz- és török-örményországi, noha a két irodalmi nyelv között nincs nagy különbség.

Árdzruni levelezői Perzsa- és Török-Örményország helyi viszonyairól értesítették az olvasót; másrészt maga a szerkesztő nem egyszer fejezte ki sajnálatát a fölött, hogy egy nemzet, mely habár politikailag három részre van osztva, de egyazon nyelvet beszél, egy országban lakik, miért érdeklődik oly kevéssé a másik részben lakó testvérek helyzetével. Ily módon terjedt el a „Méság” Orosz-Örményország halárain túl is. Cikkei mindenütt érdeklődést keltettek. A „Méság” példáját kezdték a többi (különösen a török-örményországi) lapok is követni és foglalkoztak Örményország többi részeiben lakó testvéreikkel is és igyekeztek köztük és azok között legalább irodalmi összeköttetést létesíteni.

Árdzruni mindig arra törekedett, hogy eszméivel nemzetét nemzeti öntudatra keltse. Ezen eszmék különösen Török-Örményországban találtak meleg fogadtatásra; a „Méság” itt oly élénk mozgalmat keltett, oly nagy befolyást gyakorolt az olvasóközönségre, hogy a török kormány tanácsosnak találta a „Méság”-ot Törökországból kitiltani.

Annak bebizonyítására, hogy mekkora befolyást képes a „Méság” olvasóira gyakorolni, ime egy példa. Az orosz-török háború után kiűt Török-Örményország egy részében az éhínség. Árdzruni ezek érdekében egy felszólítást tett közzé — és a segélyező bizottság nem kapott annyi venni-való gabonát, mennyi segélypénz gyűlt össze.

Nem kisebb a befolyás, mit a „Méság” Örményország szomszéd népeire, egész Kaukázusra gyakorolt. Első volt Georgia, mely Árdzrunitól felbátorítva kezét fogott az örményekkel, hogy küzdjenek az előhaladás- és műveltségért úgy, mint egykor e két nemzet ősei tettek. El is kezdték a georgiaink e szellemben dolgozni és követtek az örmények példáját, kiktől rendszeren elfogadják mindazt, mi új, de jó.

A mohamedánok is akarták e példát követni. Egy művelt perzsa indított is Bakuban egy perzsa lapot „Akindsi” név alatt (minek jelentése: Méság, Munkás); programjában nyíltan vallotta is, hogy Árdzruni elveit, irányzatát akarja követni, de előfizetők hiányában a lap rövid idő múlva megszűnt élni.

A „Méság” a külföldön is ismeretes; az európai lapok gyakran idézik különösen azóta, hogy Tiflisben és Konstantinápolyban sajtópere volt. Árdzruni folyton arra törekedett, hogy a „Méság”-ot azon a színvonalon tartsa, melyen az európai lapok állanak. Lapja is hozott eredeti, sőt távirati tudósításokat azokról az eseményekről, melyekről az európai sajtó is megemlékezett. Bár mely világ-eseménynél lapja képviselte az örmény sajtót. A bécsi villamos kiállítás alkalmával is ott volt a „Méság” - képviselője. A kiállítást tudvalevőleg boldogult trónörökösünk: Rudolf Ó Fensége nyitotta meg, ki a többek között ezeket mondotta: „Arról, hogy mily nagy érdeklődést tanúsít a művelt világ a bécsi villamos kiállítás iránt, tanúskodik az a körülmény is, hogy a sajtó számtalan képviselői között van egy örmény is, ki az örmények távolfekvő hazájából jött ide. — A párisi irodalmi kongresszuson maga Árdzruni képviselte az örmény sajtót”. (Cselingárián Jakab).

ÁRDZRUNI Gergely, kinek atyja Árdzruni Jeremiás, a híres tábornok, sok va-

gyonnal bírt — ott hagyja a fényt, a gazdagságot és atya akarata ellenére az írói pályára lép. E pályán, hol annyi érdemet szerzett, már 25 évet töltött. Tisztelői 1890. máj. 18-án ünnepelték 25 éves írói munkásságának jubileumát. Az üdvözetek és arany-ezüst ajándékok, miket különböző helyekről küldöttek tisztelői: öregek, ifjak, asszonyok, leányok, örmények, georgiaiak, sőt még zsidók is, az „Ághpiur” című örmény folyóirat szerkesztőségében voltak szemlére kitéve. Jelentékeny férfiak több mint 200 táviratot küldöttek. Tisztelgésekkel telt a nap első fele. Délben 250-en ültek asztalhoz. A terem fel volt ékesítve: ott volt látható Árdzruni arcsképe és a falakon ez a felírás „Méság” és „25”. Bizottság ment az ünnepelthez, mely őt ebédre hívta. Ámáduni örmény herceg, ki a rendező bizottságnak elnöke, ült az asztalfőn. Ebéd alatt felolvastak ugyan néhány táviratot, de a többi nem győzték. Előbb a czár- és katolikusért ürítették poharat; felköszöntették aztán Árdzrunit. Most az ünnepelt vett kezébe poharat; szépen beszélt. „Eszméim — monda a többek között — melyeknek kifejezést adtam, közösek az emberiséggel. 1865-ben kezdetem írni, 45 éves vagyok, gyöngülni kezdetem és féltem, hogy nem leszek képes mindvégig a zászlót kezemben tartani; de tanusított rokonszenvek új erőt kölcsönöz nekem, hogy a zászlót ki ne ejtsem kezemből ...” Estve

Székelyföldi magyarörmény családok

A **Súrlott Grádics Irodalmi Kör** és a **Marosvásárhelyi Örmény-Magyar Kulturális Egyesület** közös rendezvényének augusztusi meghívottja a csíkszeredai születésű, Bécsben élő *dr. Száva Tibor Sándor*, akinek a *Székelyföldi magyarörmény családok* című könyve a csíkszeredai Alutus könyvkiadónál jelent meg.

A kötetet és a szerzőt *Tófalvi Zoltán* történész mutatta be a közönségnek augusztus 3-án az unitárius egyházközség Bolyai téri tanácstermében (Bolyai tér 13.)

A rendezvény házigazdája *Bögözi Attila* és *dr. Puskás Attila* volt.

(Várjuk a beszámolót a történetekről! – a szerk.)

Árdzruni tiszteletére az örmény színészek *Der-Krikoreáncz „Nino eljegyzése”* című darabját játszották. Feláldozta ünnepelt ifjú korában millióit, nyugalmát és jövődőlását, de ezek helyett ezer meg ezer szív rokonszenvét kapta. Az ünnepély alkalmából Málucheán nevű író egy 96 lapra terjedő füzetet adott ki „Médkhi Méság” (Az ész mívelője) cím alatt, melyben elmondja, hogy ki Árdzruni, mit mívelt és mit szándékoszik még tenni. Ezen lélekemelő ünnepélyről az „ásugh”-ok (népdalnok) sem hiányoztak. Örmény szokás szerint ugyanis minden felköszöntés után vagy zene, vagy ének következik. Ritka eset, midőn az ásugh akkor rögtönzi dalának szövegét: ez az eset megtörtént Árdzruni jubileuma alkalmával.”

Árdzruni Gergely Moszkvában született 1845. febr. 27-én. Kitűnő tanárok vezetése mellett jó nevelésben részesült. Gyermekkorában francia nyelven már lapot szerkesztett, melynek olvasói: fivéréi és nővérei voltak. A középiskolát Tifliszben tanulta, az egyetemi tanfolyamot Moszkvában és SzentPétervárott végezte. 1867-ben Heidelbergben bölcsészetet hallgatott, itt nyert doktori oklevelet is. Hallgatott 1869-ben Parisban és Bécsben nemzetgazdasági előadásokat is. Az örmény nyelv körébe vágó tanulmányait a bécsi és velencei mechitharistáknál egészítette ki.

Folytatjuk

Dr. Kovács Bálint

Az írás művészete – a képek varázslata Kiállítás az örmény könyvkultúráról Németországban, Halléban

2012-ben a világ kulturális eseményei, jubileumai között foglal helyet az örmény könyvnyomtatás 500. évfordulója, 1512-ben Velencében (egyesek szerint 1513-ban), Hakop Meghapart kinyomtatata a 384 oldalas *Urbatagirk*-et vagyis a „Péntek-könyv”-et. Ez a könyv volt a világ első örmény nyelven nyomtatott könyve, majd pár éven belül még másik négy művet is kinyomtatott Meghapart. Nagy szünet következett mindezek után, 150 évvel (!) később került sor Amszterdamban az első örmény biblia kinyomtatására (1666), ugyanebben a városban még a 17. század alkonyán Misztótfalusi Kis Miklós pedig az örmény himnáríum (Saraknoc) könyvsajtó útján való megjelenését segítette elő.

Az UNESCO-tól Jereván 2012 áprilisában átvehette a „Yerevan – Book-Capital” címet, azaz az 500 éves jubileumnak köszönhetően egy éven keresztül Örményország fővárosa a „könyv-fővárosa” címet viseli.

Németországban ebből az alkalomból Halléban került sor egy örmény könyvtörténeti kiállításra. Az „Írás művészete – a képek varázslata” című kiállítás 2012. április 17.–május 20. között volt megtekinthető, az örmény kéziratok emlékeit, az örmény könyv történetét, valamint a diszpóra könyvkultúráját mutatta be. Ez utóbbi témához az erdélyi örmény könyvkultúra néhány sajátos darabja szolgált illusztrációként. A

kiállítást a „Martin Luther Universitát” (Halle-Wittenberg) valamint a berlini állami könyvtár („Staatsbibliothek Berlin”) közösen szervezte, a kiállítás kurátorai Prof. Dr. Armenuhi Drost-Abgarjan, valamint Meline Pehlivanian voltak.

A mintegy 60 kiállítási tárgyon keresztül részben a korai velencei, konstantinápolyi, római, amszterdami örmény nyomtatványokat mutatták be, a 13–17. századi kéziratokon keresztül pedig mind a kilikiai, mind a kelet-európai örmény szkriptóriumok magas színvonalú kulturális és művészi teljesítményét. A kiállítás csúcspontja az 1512-ben kiadott – fent már említett – *Urbatagirk* volt, amely Jerevánból érkezett a kiállításra, csakúgy, mint azok a szönyeg-ek, amelyek a kiállítást egészítették ki, tették a látogató számára még inkább befogadhatóvá.

A kiállítás tárgyait nagyobb részben a berlini állami könyvtár, kisebb részben a hallei egyetemi könyvtár, a „Frankische-Stiftungen”, a müncheni Bajor Állami Könyvtár, privát gyűjtők Iránból, valamint Dr. Issekutz Sarolta Budapestről biztosították – amelyért ezúton is köszönetet mondunk a kiállítás kurátorai és a látogatók nevében.

Bízunk abban, hogy az örmény könyvnyomtatás évfordulójára a világ számos reprezentatív városában (Velence, Amszterdam, Washington) megrendezett kiállítások sorozata hamarosan Budapesten is folytatódni fog!

Nem elég mai időkben törvényeket írni, de azok iránt szimpátiát is kell gerjeszteni.
Gróf Széchenyi István

Pál Emese

Örmény múlt, történelem és legendák, képekben

Ünnepi alkalmunk egyik mozzanataként néhány 18. századi, tehát csaknem 300 éves festményt állítottunk ki, amelyek a helybéli örmény katolikus egyház gyűjteményéből származnak. A gyűjtemény festményeket, szobrokat, ötvöstárgyakat és textíliákat tartalmaz, anyagának legnagyobb része a szamosújvári örménykatolikus templomok berendezéséből származik, illetve a helyi egyház megrendelésére készült. Emellett ki kell emelnünk az 1904-ben alakult Örmény Múzeum Egyesületet is, amely Szongott Krisztof, Merza Gyula és Hermann Antal vezetésével újabb művekkel gyarapította az állományt. Az Örmény Múzeum 1907. június 16-án, éppen Világosító Szent Gergely ünnepe nyitotta meg kapuit. Anyaga a világháborúk miatt szétszóródott, de talán épp most nyílik lehetőség az egykori gazdag gyűjtemény rekonstruálására és egy állandó kiállítás létrehozására itt, Szamosújváron. Fontos hangsúlyoznunk, hogy Erdélyben egyedülálló gyűjteményről van szó, amely az örmények gazdagságát, művészi igényességét és vallásosságát hirdeti. Az itt bemutatott néhány festmény csak szemelvény az értékes tárgye gyűjtemésből.

A kiállított képeket két témakörre fűzhetnénk fel. Elsőként bemutatjuk azt a néhány jellegzetesen örmény szentet, akiknek tisztelete az örmény katolikus egyházban is fennmaradt. Az erdélyi örmények asszimilációjának kiemelkedő tényezője volt a katolikus egyházzal kötött unió, amelynek kö-

Világosító Szent Gergely
– Riti József Attila felvétele

vetkezményei szentiszteletükben is kimutathatóak. Az örmény apostoli egyház legjelentősebb szentjeinek tisztelete az örmény katolikus egyházban is megmaradt, azonban a római katolikus kánonból hiányzó szentek tisztelete idővel elhalványult. Ennek köszönhető, hogy a Szent Hripszime mártíromságát és a Meszrop Mastocot megjelenítő képeket egyedül a szamosújvári gyűjteményben találunk, tiszteletük csak rövid ideig élt az örmények körében. Világosító Szent Gergely kultusza, még ha megszakításokkal is, de lényegében a mai napig fennmaradt. Jól tükrözi ezt, hogy Erdély-szerte eddig 15 Világosító Szent Gergely oltárképről van tudomásunk, emellett szoborként és festett üvegablakokon is megjelenik. Az itt kiállított Világosító Szent Gergely-olajkép a szent legrégebbi ábrázolása Erdélyben, valószínűleg a szamosújvári Salamon-templom egyik mellékoltárának oltárképe volt, amelyet a 19. század végén, egy nagyméretű restaurálás alkalmával távolítottak el. Érdemes alaposan megnézni a fő jelenetet keretező medallionokat, amelyek a szent kegyetlen kínzásait ábrázolják. A Szent Hripszimének és társainak mártíromságát ábrázoló olajképen szintén a kivégzés kegyetlenségére figyelhetünk fel. A kínzásokat végző katonák mindkét képen turbánt viselnek, az örményeket legtöb-

bet sanyargató népre utalva.

A kiállított képek második, nagyobb csoportja a Mária-tisztelethez kapcsolódik. A Szentháromság-templom szentélyében álló

Rózsafüzéres Madonna-oltárkép a 18. század második felétől kegyképként funkcionált. Ehhez a kegyképhez köthető az itt látható 5 fogadalmi kép. A fogadalomtevés általában betegségekkel, járványokkal, természeti csapásokkal, katasztrófákkal, bal esetekkel függ össze, de bármely olyan szituáció, amely közvetlenül hatással van az egyén vagy a társadalom életére, kiválthatja a segítségkérés ezen módozatát. A fogadalmi kép a magánáhitat szférájába sorolható, a szenttel való kommunikáció és személyes viszony kifejeződésének tekinthető. Épp a személyességnek köszönhető, hogy a fogadalomtevő minden esetben megjelenik a képen. Így megfigyelhető az 1780-as évek

szamosújvári örményeinek öltözködése, arcvonásai, környezete, mindennapi problémái. A festményeken megjelenő személyek a Rózsafüzéres Madonna közbenjárásának tulajdonították a betegségből, árvízről vagy éppen tűzvészről való megmenekülésüket.

A Mária-tisztelet egy másik aspektusát mutatja be a kiállított máriacelli Madonna-festmény. Az erdélyi örmények körében nagy népszerűségnek örvendett az ausztriai kegyhely, erre utal legalábbis, hogy több szamosújvári ház homlokzati fülkéjébe máriacelli Madonna-szobrot helyeztek el. (Elhangzott Szamosújváron, Világosító Szent Gergely ünnepén) (Kolozsvár, Szabadság, 2012. augusztus 4.)

Simon Eszter

Örmény sajátosságú templomok Erdélyben

Eddig négy olyan kápolnát találtak Erdélyben, mely magában hordozza az örmény építészeti sajátosságokat – hangzott el a Marosvásárhelyi Örmény Magyar Kulturális Egyesület által szervezett hétfői udvarhelyi találkozón.

A marosvásárhelyi és székelyudvarhelyi örmények, mintegy harminc személy találkoztott hétfőn a Dr. Palló Imre Művészeti Szakközépiskola koncerttermében. A vásárhelyi egyesület elnöke, dr. Puskás Attila elmondta: előadásaik célja az örmény identitástudat ápolása, valamint ennek közvetítése az erdélyi társadalom felé. A találkozón Szász Rózsa, Marosvásárhelyen élő építész rövid előadást

tartott az Örményországban található kápolnák és templomok építészeti sajátosságairól, majd összehasonlította őket néhány, Erdélyben találhatóval.

„Az örmény építészeti sajátosságokat eddig négy romániai kápolnán fedeztük fel, nevezetesen a székelyudvarhelyi Jézus-kápolnán, a kézdiszentléleki perkőin, a Hunyad megyei Gurasadán, valamint a gyergyószentmiklósi Szent Anna-kápolna is hasonló építészeti jegyeket hordoz. Ez azzal magyarázható, hogy feltételezéseink szerint a megbízott építész örmény volt” – magyarázta az építész. A találkozót közös étkezéssel zárták az összegyűltek.

Szász Rózsa tartott előadást

(Szabadság, 2012. 07. 07.)

Magyarörmény nemesi családok otthonai – kastélyok, kúriák, nyaralók

Balatonfüred – báró Dániel Ernő nyaralója

Az idén július 28-án 187. alkalommal megrendezett balatonfüredi Anna bál apropóján emlékezzünk *Kiss Ernő* honvédtábornokra, aki 1825. július 26-án – a Szentgyörgyi Horváth Fülöp János által első alkalommal – megrendezett bál alkalmából ismerte meg Szentgyörgyi Horváth Krisztinát, későbbi feleségét. A találkozásból házasság lett, amely azonban tragikusan rövid ideig tartott, felesége és újszülött leánygyermek is meghalt.

Az Anna bál alkalmából 2003. óta minden évben Kiss Ernő honvédtábornok, a későbbi aradi vértanú herendi porcelán szobrát adományozzák a Balatonfüred városáért tevékenykedő kiemelkedő személyiségeknek.

Kiss Ernő egyik unokája, ittebei és eleméri Kiss Augustza és a Szamosújvárról származó Dániel János alispán házasságából született *Szamosújvár-némethi báró Dániel Ernő* (Elemér, 1843. – Balatonfüred, 1923. március 24.), politikus, jogász, a Szabadelvű Párt egyik gazdasági szakértője, kereskedelmi miniszter, a Tiszai Ármentesítési Társulat megszervezője és elnöke, az Első Hazai Takarékpénztár igazgatóságának elnöke, a Vaskapu szabályozásának befejezője, akinek a király a közügyek és főleg az ezredévi országos kiállítás megrendezéséért a magyar bárói méltóságot és az örökös főrendiházi tagságot adományozta 1896-ban.

Mikszáth Kálmán 1895-ben így írt róla a Parlamenti karcolatokban: „... a ház egyik kedvelt alakja. Kissé hegyesbe végződő arca, komoly, hideg, szinte márványszerű, de apró fekete szemében élet ég. Ő lett Lukács Béla utóda és a Barass unokája...”

Báró Dániel Ernő és felesége *Cséri és*

Szentlőrinci Cséry Szeréna is Balatonfüreden tölti nyarait. Először a Cséry család nyaralójában, a későbbi (jelenleg is) Blahavillában nyaraltak, majd 1911-től már a Dániel-villában (Écsy László u.), amely az egyetlen lakóépület volt az utcában, közvetlenül a parton.

Cséry Szerénát Blaha Lujza így mutatta be 1904-ben megjelent naplójában: „... *Ennek a mi kis füredi köztársaságunknak néhány év óta ismét rendes vendége báró Dániel Ernőné kegyelmes asszony. Itt nyaral ő is, bárha nem tölt itt annyi időt, mint mi, akik úgyszólván az elsők vagyunk az érkezésben, és az utolsók, amikor ősz időn távozásra kerül a sor. Nála beigazolódik az a közmondás, hogy az ember, ha alkalmá nyílik, szívesen visszatér első szerelméhez. Leánykorában szüleivel a nyarat saját házukban (jelenleg az én fészke) rendszeren Fűreden töltötték, még most is híre van az ő csárdásainak, melyeket különösen a most már szinte elhalt Pázmándy Bélával – Plikussal, mint ahogy barátai neveztek – oly bravúrosan jártak, hogy a táncos párok mind megálltak, és fia-*

Balatonfüred - Villa sor (korabeli fénykép)

A Dániel-villa ma

talja-öregje táncukban gyönyörködtek.

A kegyelmes asszony sok évig nem járt Fűredre, de most néhány év óta mindig ott van. Mondhatom, hogy ismert, általános kedvesége folytán ő a legnépszerűbb alakja Fűrednek. Mindenki örül, ha üdvözölheti vagy néhány szót válthat vele. De ő nemcsak a legkedvesebb, hanem a legbátrabb női fürdővendég, mert nem tud a Balaton hőfoka oly mélyre süllyedni, hogy ő meg ne fürödjék; voltak ősz felé olyan napok, amelyekben az egyetlen fürdőzője az uszodának Dánielné kegyelmes asszony volt. Kimerült és fáradtnak csak egyszer láttam, mikor Stefánia özvegy trónörökösne Fűreden volt. A sok toalettváltság és mulatságok a nagy melegen őt is megviselték.”¹

Fiatalabb fiúk, Dániel Tibor (1878–1951) magyar teniszbajnok volt. ² 1898-ban a füredi versenyen is ő nyert. „*Ez alkalommal megjött Dániel Ernőné báróné is, ki lebilincselő szeretetméltóságával egész udvart teremtett maga körül. A miniszter maga csak a versenyek alkalmával egy-egy napra jöhet le.*”³

Dániel Ernő 1923. július 24-én, 80 éves korában Fűreden halt meg. „*Tegnap Dániel*

¹ Blaha Lujza naplója. Közread. Csillag Ilona. Bp., 1987. 286-287.

² Balatoni Hírlap. 1898. júl. 27. 11. sz. 2.

³ Balatoni Hírlap. 1898. júl. 17. 10. sz. 3.

Ernő báró, az egykori Bánffy kormány volt kereskedelemügyi minisztere és a milleniumi kiállítás szervezője, életének nyolcvanadik évében meghalt. Egyike volt a legnépszerűbb magyar politikusoknak, aki mint kormányfő is az összes pártok bizalmát bírta. Kormányzása idején őt támadták a legkevésbé. Baross Gábor hagyományainak volt a folytatója. Az országgyűlésnek egyik legmunkásabb tagja, aki különösen a delegáció és a pénzügyi bizottság működésében vett nagy részt.

*Ministersége idején fejezték be a Vaskapu szabályozását és építették meg az esztergomi, tokaji és budapesti összekötő vasúti hidakat, valamint a Ferenc József hidat.*⁴ – írta róla a helyi lap. Felesége mellett, a cséri és szentlőrinci Cséry család sírboltjában nyugszik a Kerepesi temetőben. (Baloldali falsírboltok B. 296.)

Dánielné 1927-ben hunyt el. Tábori Kornél később így emlékezett rá: „*A nevezetes régi alakok közé tartozott Balatonfüreden báró Dániel Ernőné, Cséry Szeréna, aki lent a parton épült legalsó villában lakott, a Királyi Magyar Yachtklub és a Yachtépítő házain túl s onnan minden nap gyalog ment hosszú sétára, sőt még hetvenöt éves korában is kiúszott a nyílt Balatonba, mégpedig jó messzire*”...⁵

1940-ben a házjegyzék szerint az Écsy utcai épület unokái, Dániel Tibor és Dániel Marietta tulajdonában volt. Az államosítás után lakásként használták, az utóbbi években étterem is működött benne.

Tóth-Bencze Tamás tájékoztató könyvtáros (Városi Múzeum Balatonfüred) által küldött összeállítás alapján szerkesztette dr. Issekutz Sarolta.

⁴ Balatonfüred. 1923. júl. 28. 30. sz. 3.

⁵ Tábori Kornél: Balatoni történetek. Balatoni Kurir, 1939. nov. 16. 35. sz. 2.

Dániel Ernő

(Budapest, 1918. május 6 – Santa Barbara, 1977)

Dániel Ernő zongoraművész, karmester, zongoraprofesszor, az American Liszt Society elnöke volt. Pályautja, mint a magyar tudományos és művészi élet számos nemzedékbeli kiválóságának, két szintéren valósult meg: 1949-ig magyar földön, és közel három évtizeden át, 1949–1977-ig az Amerikai Egyesült Államokban. Zongoraművészi tanulmányait csodagyermekként kezdte, előbb Hegyi Emánuelnél (Fotó: Berlász Melinda) tanult, majd Dohnányi Ernő mesterkurzusának növendékeként nyerte el diplomáját 1941-ben a Zeneakadémián. Zongoraművészi pályája már 1938-tól kezdődően komoly ígéretet jelentett.

Repertoárjának előterében kezdettől fogva a Liszt-életmű állt: Liszt *Haláltánc*ának kiemelkedő előadásáért 1938-ban a Liszt Ferenc ösztöndíj kitüntetésben részesült. Első nemzetközi sikereit is a két Liszt-koncert és más Liszt-művek előadásával aratta. Rómában, Bécsben, Berlinben, Milánóban, Belgrádban, Szófiában és számos más európai nagyvárosban koncertezett, mint az új magyar pianista-nemzedék „üstökösszerű” jelensége. De már ekkor tudatos figyelmet szentelt az új magyar zongorairodalomnak: Bartók, Kodály és Veress Sándor műveit sűrűn játszotta itthon és külföldön egyaránt. 1946-ban Bécsben rádiófelvételen rögzítették előadásában az új magyar zongorairodalom számos jelentős alkotását. Elmélyült előadóművészi egyéniségével összhangban indult ta-

Dániel Ernő
(Fotó: Berlász Melinda)

nári pályája: 1942–1948-ig a Zeneakadémia zongoratanára, s professzori pályafutása folyamatosan maradt USA-beli pályautján is.

Egyesült Államok-beli karrierje két városban bontakozott ki: 1949-től 1959-ig a Texas északi részén fekvő Wichita Fallsban, majd 1960-tól 1977-ig a kaliforniai Santa Barbarában. Texasban Dániel három fő területen fejtegette ki páratlan intenzitású művészi tevékenységét. A magyarországi pályá-

ját töretlenül folytatta: szólóművészként és tanárként működött. A legdöntőbb változást pályájának harmadik, új irányú kiébredése jelentette: 1952-től karmesteri tevékenységet folytatott Pierre Monteux, Széll György, Ormándy Jenő és más mesterek szakmai útmutatását elsajátítva. 1952-től Wichita Falls szimfonikus zenekarának zeneigazgatója és vezető karmestere lett. Hazája zenei nagyköveteként ebben a tisztségében is számos magyar szerző: Dohnányi, Veress, Viski és Takács Jenő egy-egy kompozícióját mutatta be. Kiemelkedő karmesteri működését tanúsítja megtiszteltető kinevezése: 1953-tól az American Orchestra League igazgató-sági tagja.

Dániel Ernő 1960-ban a Kaliforniai Egyetemen kapott megbízást zongora- és kamaraprofesszori állás betöltésére és az egyetemi zenekar dirigensi teendőinek ellátására.

Magyar zenei küldetése itt is érvényre jutott: Kodály, Bartók, Lajtha és Dohnányi

műveit mutatta be magyar és európai szólóművészek – Starker János, Paul Badura-Skoda, Riccardo Ricci – közreműködésével.

Az 1967-ben alapított Amerikai Liszt Társaság 1972-ben Dániel Ernőt választotta meg elnökévé. Feltűnést keltő Liszt-interpretációja felmérhetetlen hatást gyakorolt a kontinens zenei életére, sőt a magyar Liszt-előadás hagyományát művész-tanítványainak pályautjára is átörököltette. Több száz tanítványa közül Tusa Erzsébet, Van Cliburn és Todd Crow nevét emeljük ki.

Berlász Melinda

(http://www.lfze.hu/nagy_tanarok-hires_regi_tanitvanyok/154)

Kiegészítés Dániel Ernő életrajzához

Dániel Ernő Márton Emil¹ Budapesten 1918. május 6-án született, a Zeneakadémián tanult, ahol olyan nagy mesterek keze alatt fejlődhetett, mint Dohnányi, s ahol a legmagasabb kitüntetéssel végzett. 19 éves volt mindössze, amikor Budapest városától megkapta a Liszt Ferenc díjat. Tanári diplomáját 1938-ban kapta kézhez, művészeti diplomáját pedig 1941-

¹ A Bécsben 1725. júl. 3-án nemességet szerzett Dániel család Jeremiás ágából származott. Elhunyt Santa Barbarában (California, USA 1977. szeptember 27-én). Édesanyja az Erzsébetvárosban született Bokross Erzsébet Rózsa Dorottya, aki a Zakariás családból származott. Felesége Scipiades Katalin Irén Róza Lujza Karolina zenetanárnő volt. Leánya Alexa Lujza Dr.- pharm. gyógyszerész, fia Dr. med. belgyógyász szakorvos, kutatóorvos. (Gudenus J. J.: *Örmény eredetű magyar nemesi családok genealógiája* – Kiadó: Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület, Budapest 2010)

ben. A Zeneakadémián kap professzori állást 1942-ben, mindössze 24 évesen. (Két évvel később megszerzi doktoriját jogból és politikai tudományokból is.)

Amerikában a zenei előadóművészek területén szerzett kimagasló tapasztalatával segítette az egyetemi oktatást. Amerikába települése előtt sokat koncertezett szolistaként, zenekarban és egyéni koncerteken is Európa számos városában Berlintonól Bécsen és Milánón keresztül Rómáig, Brüsszeltől Isztambulig, olyan nagy nevű karmesterekkel, mint Mengelberg, Fricssay, Ferencsik vagy Maticic.

Zenei fellépésein és a tanításon kívül zeneszeretete egyéb szakmai feladatvállalások felé is terelte. Többek között keresett zsűritag és döntőbíró volt, a 70-es években aligazgatója a Kaliforniai Hivatásos Zenetanárok Egyesületének és segített Richard Lert karmesternek workshopokat szervezni számos városban. Írt és előadásokat tartott zenei témákban, főleg a magyar zene területéről. Terjedelmes Kodály Zoltán életrajza és bibliográfiája, amelyet a *Nemzetközi Zenei és Zenész Lexikon* lapjaira állított össze, mestermű.

Akik ismerték, leginkább régi vágású úriember viselkedésére emlékeznek. Elképzelhetetlen volt, hogy bármit durván vagy éllel mondjon vagy tegyen. Csendessége és udvariassága ritka tulajdonság manapság. Halála után szerető feleségét, Katinkát, két gyermeket, ifjabb Ernőt (orvos) és Alexát (gyógyszerész) és egy unokát hagyott hátra.

([\)](http://texts.cdlib.org/view?docId=hb4q2nb2nd&doc.view=frames&chunk.id=div00020&toc.depth=1&toc.id=)

Alan Hovhaness (1911. március 8.–2000. június 21.)

Örmény-amerikai zeneszerző

A huszadik század egyik legtermékenyebb zeneszerzője, munkássága 67 számozott szimfóniát (a fennmaradt kéziratok alapján ez a szám inkább 70 feletti lehetett) és 434 opus számot tartalmaz. Valójában még ennél is több művet írt (jóval 500 fölött), mivel sok opus szám két vagy több különálló művét is összefogja.

Alan Vaness Chakmakjian néven született Sommerville-ben, Massachusetts államban, örmény kémia professzor apától és amerikai skót anyától. Anyja halála után felveszi a „Hovhaness” nevet apai nagyapja tiszteletére, melyet később „Hovhaness”-re módosít 1944 környékén.

Korán érdekelni kezdte a zene, már négy évesen leírta első zeneművét, miután egy Franz Schubert dal meghihlette. Családja bizonytalan volt jövőjét illetően, mivel úgy gondolták, a zeneszerzői pályán nem lehet megélni. Ezért rövid időre áttért a csillagászat tanulmányozására, amely élete végéig kedvelt foglalkozásává vált, s számos zeneművének neve is utal a csillagokra.

14 éves korára eldöntötte, hogy zeneszerzésből akar megélni. Tinédzser éve alatt két operát is írt, melyet gimnáziumában elő is adtak.

A harmincas és negyvenes évek során Hovhaness elégette korai műveit. Állítása szerint legalább 1000 különböző szerzeményt (vagy oldalt) pusztított el, mivel nem volt megelégedve velük, és újra akarta kezdeni zeneszerzői pályáját.

Zenei karrierjét több korszakra lehet bontani.

Az Örmény korszak alatt az 1940-es években az örmény kultúra és zene felé fordult, valamint az indiai zene és hangszerek is érdekelték. Ezekben az években sokat emelkedett státusza a New York-i zenei életben, mivel bevándorló örmény családok támogatták munkásságát és számos magas színvonalú koncertet szerveztek műveiből. Ennek eredményeképp számos műve megjelent lemezen is az '50-es években, szélesebb körű ismertséget hozva számára.

1948-ban állást vállalt a Bostoni Konzervatóriumban, ahol 1951-ig tanít.

Ezután New Yorkba költözik, ahol teljes idejét a zeneszerzésre fordítja. Műveiben eltávolodik az örmény gyökerektől, sokféle stílust és hangzást kipróbálva. Addigi legnagyobb sikere, amikor 1955-ben Sejtelmes Hegyek szimfóniáját választotta Leopold Stokowski a Houston Szimfonikusok előadásához. 1958-ban megírja a Magnificat című zenekari művét.

1959-63 között számos utat tett India, Hawaii, Japán és Dél Korea területén, hogy ősi tradicionális zenei elemeket tanulmányozza és beemelje saját műveibe.

1965-ben egy amerikai állam által támogatott delegáció tagjaként elutazott Szovjetunióba, ahol ellátogathatott Grúziába és Örményországba is. Ez volt élete első és egyetlen utazása az apai ősök földjére.

A '70-es évek elején Seattle-be költözik, s élete végéig ott él. A következő húsz évben nem kevesebb, mint 37 új szimfóniát komponál.

Szász Ávéd Rózsa

Hozzád és hozzám szól a harang!

Az örmények erdélyi letelepedésében az ott-honteremtés fontos eleme a templomépítés volt. Ezek, a kor igényének megfelelően, barokk építésjegyeket hordoznak. Az építéstörténet a Kárpát-medencében és Erdélyben számon tart ezeknél korábbi, a káukázusi templomépítéssel rokonítható, Árpád kori, ma is létező templomot, kápolnát. Erdélyben Kézdiszentlélek, Gyergyó, Székelyudvarhelyen és Hunyad megyében Száldobos (Gurasada) közelében léteznek ilyen templomok. Ezek kormeghatározása, feltárása, helyreállítása többnyire megtörtént, vagy éppen folyamatban van.

A MÖMKE által szervezett nyár eleji „biztonságszerző” jellegű, tanulmányi kirándulás célja az örményországi templom-kolostorépítési jellegzetességek itthoniakkal való helyszíni összehasonlítása volt. A látottak-tapasztaltak vetített képi bemutatása és vándorfényképi kiállításának bemutatója az ismeretek köztudatba vitelét, népszerűsítését szolgálta.

A kirándulásnak feltáró jellege volt, örmény elődeink keze nyomát kerestük. Örményországi utazásunk alkalmával megismertük az örmény templomépítés építészeti sajátosságait –centrális építésszerű, karéjos építkezés, ahol a központi nyitott kváderköves kupola a karéjok belső találkozási pontján lévő oszlopra, boltívvezéssel támaszkodik, a karéjok találkozásánál kívülről szögéléssel erősítették meg. Az építmény keletelt, az egyik karéj keletre mutat, itt helyezték el a „szentek szentjét” – az oltár helye, vele ellentétesen áll a gavit, vagyis a bejárat – a harangláb. A szükség szerinti templombővítéskor ennek falát kibontva, nyugati irányba meghosszabbítva alakították ki a templomhajót.

A Kárpátok hajlatában fekvő Bodoki-Csíki havasok, Nemere hegység, Háromszéki medence ölelésében megbúvó, besenyők által alapított ősi település Kézdiszentlélek. Messziről látszó Római Katolikus erődtemploma (XIII. sz.) fölött örökdió a Perkő. Úgy tartják, itt mondott ítéletet Háromszék várkapitánya Kézdiszék peres ügyeiben. A hegy lábát borító fenyőerdő fölé magaslik a csonka kúp alakú, Perkő tető. Déli melegben, a fenyves suttogó sátra alatt lassan kapaszkodunk fölfelé. A jótékony csendben képzeletbeli harangszó hallszik, játékosan szönlöng. A hajdani védővár (IX. sz.) romjai is elenyésztek már, mindössze az idővel dacoló, négykaréjos – kupolás – keletelt (XIII. sz.) Szt. István kápolna diadalmaskodik káprázatóan a kopár tetőn. Önmaga maradt tanúságtevőnek a tőle kissé távolabb álló zömök harangtoronyával, hirdetni az igaz ügy szolgálatának győzelmét.

Székelyudvarhelyhez csatlakozó Gyárosfalva területén áll a görgetegkövekből épített, szintén négykaréjos, zindelyezett, magasított toronysisakos Jézus Szíve kápolna, melynek építési dátuma vitatott. A kápolnát szabálytalan ovális alaprajzú kőfal övezi, régi bejárata feletti oromfalán három vakfülke látható, búbját un. homokkő „bubából” kialakított kereszt koronázza. Későbbi építésszerű az udvari tornácos remetelak.

A római katolikus egyház tulajdonát képező műemlék ismét feltárás alatt áll, helyreállítása szükségesszerű.

Tudvalevő, hogy az államalapító magyar törzsekkel egy időben, hozzájuk csatlakozva örmény csoportok is érkeztek a Kárpát-medencébe, akik Erdélyben Talmács központtal telephelyet hoztak létre; kezdetben

megőrizték örmény nemzeti vallásukat, de utóbb fokozatosan örmény katolikus, majd római katolikussá váltak. Erre utalnak, ezt igazolják az említett épült örmény jellegű kápolnák.

Fontos minderről beszélni, megosztani egymással a tapasztalatokat. Ezt szolgálta találkozásunk az erdélyi örmény közösségek tagjaival, többek között a székelyudvarhelyi Örmény Klub tagjaival. Olyan kevesen vagyunk már Erdélyben, hogy nem szabad

csak magunkra gondolnunk, s szövetségünk akkor lesz élő, amennyiben konkrét eseményekben megvalósul. A Communitas Alapítvány által is támogatott eseménynek sokkal fontosabb célja volt: tudatosítani, hogy őseink itt éltek, de élő kapcsolatban voltak az őshazával. Ha ma már nem is beszéljük a nyelvet, de igazi erdélyiekként egy többlet-kultúrát hordozunk magunkban, egy eltörölhetetlen jelet, egy pecsétet lényünkben, az örménységet.

Megkésett pontosítás

Bő tíz éve is elmúlt, hogy dr. Frenkel János, a sokak által kedvelt, szellemesen társalgó és ugyanígy író orvos, budapesti találkozásunkkor arra kért meg, kutatom ki a kolozsvári levéltárban az örmény származású Bányai Elemér hiteles születési adatait. Behatóan foglalkozott ugyanis a Zuboly álnévet is használó Bányai munkásságával, aki Szamosújvárról, az örmény metropolisról írt könyvet, egybegyűjtötte az örmény anekdotákat, és aki a Szamosújvári Közlöny elindításával (1903) segítette a közösség önismeretét.

Bányai Elemér neve korántsem ismeretlen a magyar kultúrtörténetben. Különösen azután vált ismertté, hogy 1905-ben Budapestre költözve élénk publicisztikai munkásságával hadakozott a konzervatív, maradi szemléletek ellen. Ady Endre fogadta barátai közé és ő, az ünnepelt költő, búcsúztatta meghatóan szép soraival, amikor Bányai a világháború áldozataként 1915. április 2-án a galíciai Oblascenél elesett.

A vele foglalkozó Frenkel Jánost zavarta, hogy Bányai születésének adatai különböző helyeken különféle dátumhoz kötve jelentek meg. Ennek tisztázásához kérte segítségemet.

Az anyakönyvek megtalálása nem is volt gond, de Frenkel doktornak akkorra már

nyomdába került a Bányairól szóló írása. Így, emlékezetem szerint, az a születési adat került bele, amely a Magyar Nagylexikon 3. kötetében is olvasható (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1994. 198. o.): 1875. augusztus 22.

Céduláimat rendezgetve került kezembe a tíz év előtti levéltári kijegyzetelés. Úgy gondolom, nem érdektelen adatait közzétenni, azután is, hogy Frenkel doktor több éve már szintén az árnyak világába költözött.

A szamosújvári örmény katolikus anyakönyvet akkor még latinul vezették. A Matricula baptisatorium 1873/35. száma alatt bukkant föl a keresett adat. Ezek szerint Bányai Tódor (Theodorus Bányai) és Balla Katalin (Catherina Balla) fiú gyermeke (gens. mas.), aki 1873. augusztus 22-én született, a keresztségben az Elemér Tódor (Elemerius et Theodorus) nevet kapta. Keresztszülők: Korbuly Mária és Bányai Kajetán. A család otthonának csak száma szerepel az anyakönyvi bejegyzésben: Szamosújvár Nr. 29.

Bár kései a pontosítás, de közzétételével nem kallódik el a hiteles adat, mely kerek két évvel korábbról határozza meg Bányai Elemér születési évét.

Murádin Jenő

Nemzetiségek Fesztiválja

2012. június 3-án sikeresen lezajlott kerületünkben a Nemzetiségek Fesztiválja. A fesztiválon a kerületben képviselt örmény, görög, bolgár, szlovák, ruszin, cigány, román, német, lengyel, szerb, horvát nemzetiségek zenés felvonulását köve-

tően az erre az alkalomra felállított színpadon népzenei, népdal, néptánc bemutatók zajlottak. A programokhoz a Babér utcai templom melletti téren felállított nemzetiségi sátrak és nagyszínpad biztosította a háttérrel. A rendezvény ideje alatt kiállítások, kézműves programok, gasztronómi-

Helyreigazítás

A füzetek július-augusztusi számában megjelent *Kolozsvári kiváló mesterek egy mesterműben* című írás utolsó előtti bekezdésének mondata helyesen: Művészettörténészek szólaltak meg, egykori pályatársai emlékeztek vissza Darkó Lászlóra, aki restaurátorként feltárta a kolozsvári Szent Mihály templom középkori falképeit is. – (A hibára történő rámutatást köszönjük, az elírásért sajnálatunkat fejezzük ki – a szerk.)

ai bemutatók és ajándék vásár várta az érdeklődőket.

Önkormányzatunk az elmúlt évekhez hasonlóan könyv, kulturális és gasztronómiai bemutatóval volt jelen a fesztiválon. Az örmények színpadi programját a Garun együttes szolgáltatta, zongorán az együttes művészeti vezetője, Tapasztó Gábor játszott. A fesztivál idén is jó hangulatban zajlott. A nemzetiségek színes és változatos kulturális műsora biztosította ehhez a háttérrel. (Bp. XIII. ker. Örmény Önkormányzat Hírlevele)

Meghívó

A Budapest Főv. II. ker. Örmény Önkormányzat szeretettel hívja Önt, családját, barátait és ismerőseit

Örmény arcok, örmény szemek
c. kiállítás megnyitására

**2012. szeptember 17. (hétfő),
du. 17 órára**

Helyszín: Budapest II., Marczibányi Téri Művelődési Központ M Galéria (Budapest II., Marczibányi tér 5.)

A kiállítást megnyitja
dr. Issekutz Sarolta elnök
Közreműködik:
Flórián Antal színművész
és *Puskás Eszter* énekművész,
valamint *együttese*

*A kiállítás szeptember 30-ig
tekinthető meg hétköznap 9–19 óráig,
szombaton 9–17 óráig, vasárnap 9–15 óráig.
Porta tel: 212-2820.*

Erzsébetvárosi Nagyboldogasszony-napi búcsú

A szentmisén.
Középen Dr. Jakubinyi György római katolikus érsek, örmény apostoli kormányzó, balról Szakács Endre vikárius

2012.
augusztus
15.

Zsúfólásig megtelt
a nagytemplom

Medgyesi Római Katolikus Kórus

Szamosújvári Örmény Katolikus Kórus

Bálintné Kovács Júlia rovata

Örmény szertartású és örmény gyökerű római katolikus papok Erdélyben (30. rész)

117. Patrubán István, örmény szertartású. Szolgált 1806-ban Székelyudvarhelyen, mint tanár, majd 1810-től Erzsébetvároson káplán, Ávedik Lukács Patrubánynak is írja a nevét, és megjegyzi, hogy Kabdebó János plébános mellett volt segédlelkész, amikor is a Kabdebó által létesített szegényalapra 200 Rforintot adományozott.

Csikszépvízen 1814-től Pátrubán István (Antalé), Ájdenián Nerszesz átmenetileg helyettesít (1822 októberéig), olvasható Bogos Mária könyvében, de Ferenczi Sándor szerint 1815: Szépvízen plébános. Erzsébetvároson halt meg, 1823. május 23-án.

118. Patrubán v. Pátrubány Antal, örmény szertartású. Már az 1734-ben plébánossá választott Dániel Mihály idejében szolgált segédlelkészként Erzsébetvároson, majd Ferenczi szerint 1773-tól Gyergyószentmiklóson plébános, majd 1788-tól tiszteletbeli kanonok. Garda Dezső pontosan dokumentált könyvében viszont ez olvasható: Dr. Pátrubány Antal (1766–1790). Huszonnégy évig vezette a gyergyószentmiklósi egyházközséget az itt élő örménység megalégedésére.

Ávedik Lukács írja, hogy Erzsébetvároson Karácsonyi Ker. János munkássága idején épült fel a nagytemplom – 1766. július 22-én tették le az alapkövet, és „1791-ben püspökével együtt hábar hordszéken elmondhatta utolsó sz. miséjét, mert... 1791. augusztus 17-én megszűnt élni.” Hosszas betegeskedése idején őt Pátrubány Antal helyettesítette. Közben sok időt szentelt a tudományoknak, „több mint 1500 könyvet hagyott hátra, mi által a plébánia könyvtára

alapját megvetette, mely jelenleg 2200 darab művet számlál.”

Karácsoni Ker. János után Erzsébetvárosi közönsége két pártra szakadt, többen Csiki Marcellt, de az érdemek tisztelői Patrubány Antalt kívánták lelkészüknek. A főpásztor a második helyre választott Pátrubány Antal gyergyószentmiklósi plébánost, mint a ki huzamos időn át bölcsen kormányozta ezen egyház ügyeit, 1791. okt. 25-én kinevezte Erzsébetváros plébánosává és kerületi főesperesévé”.

Érdeemes megtudni, hogy mi minden volt lehetséges több mint 200 éve, tehát tovább idézek Ávedik Lukács könyvéből.

„... azonban a nyugtalankodó elégtelenségnek semmiképpen sem akarták őt elismerni és befogadni, azért a püspök vármegyénktől karhatalmat kért, és csak gr. Haller Gábor Küküllő megyei főispán erélye egyenlített ki a nehézségeket, hosszas ellenállás után választott plébánosát a közönség befogadta, kit nemsokára a püspök címzetes kanonoksággal is felékesített”.

119. Petri Antal, örmény szertartású. Kolozsváron és Gyulafehérváron (1765, 1766) tanult. Szolgált 1773: Szépvízen plébános. Meghalt 1774. március 22-én.

Bogos Mária megjegyzi, hogy 1770-től 1744-ig végezte Szépvízen az anyakönyvezést.

120. Petrovics v. Petrovits Antal, örmény szertartású. Született 1788. január 5.

Pappá szentelve 1812. április 12-én. Szolgált 1826: Erzsébetvároson káplán, 1844: Szépvízen plébános. Meghalt 1860. február 21-én.

Béres L. Attila

„Kóstoló” a kiterjedt kolozsvári kapcsolatokról

Annak ellenére, hogy a Fővárosi Örmény Klub augusztus 16-i rendezvényének helyszíne megváltozott, csaknem megtelt az utca túloldalán, a Vármegye utca sarkán található, a Pest megyei Kormányhivatal földszintjén lévő Nyáry Pál előadóterem. A műsort rendező Fővárosi Örmény Önkormányzat és az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület ingyen kapta meg a termet. A rendezők az interneten keresztül és a Magyarok Világszövetsége kapujában is az új helyszínre, a hangulatos, szép terembe irányították mindazokat, akik számára fontos volt, hogy ott legyenek *Bálint Tiborné Kovács Júlia* vetített képes előadásán.

A klub háziasszonya, *dr. Issekutz Sarolta* meleg szavakkal köszöntötte az augusztusi előadót, az Arménia Baráti Társaság kolozsvári tagját, akivel az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület létrejöttétől, 1997 óta napi összeköttetésben áll. Julika kiterjedt ismerettségére révén három részből állította össze gazdag műsorát. (Az előadás szerkesztett, rövidített változatát a 32–35. oldalon adjuk közre.) Az első részben a III. Kolozsvári Napok eseményéhez kapcsolódva válogatott történetek hangzottak el kolozsváriakról. (A közbevetett megjegyzések olykor nagy derűltséget váltottak ki.)

Ezután nagy taps köszöntötte a klubdelután kolozsvári díszvendégeit, az erdélyi örmény gyökerekkel rendelkező élsportoló családot, *id. Szarukán László* távolugró és rövidtávfutó bajnokot és feleségét, *Bozeró Emiliát*, aki középtávon nyert országos bajnoki címet. A híres-neves atléták családját, pályafutását Julika vetített képeken mutatta be. A Teaház vendégeként készült tévéfelvételen pedig *iff. Szarukán László* vállalkozó és teaszakértő beszélt élsportolói életútjáról, gátfutásban elért kimagasló eredményeinek hátteréről, családjáról.

Az augusztusi előadó: Bálintné Kovács Júlia

Az augusztusi klubműsor „szellemi lakomával” folytatódott, ahol a főpincér, *Bálintné Kovács Julika* válogatott ínycsiklós ételeket tálalt a főszakács, Bálint Tibor író műveiből. „Kóstoló” kaptunk neves előadók tolmácsolásában, hangfelvételen, illetve kisfilmbejátszásokkal fűszerezve. Így hallhattuk, amint *Gergely Zsuzsa* a kolozsvári rádióban méltatta Bálint Tibor író, *Banner Zoltán* művészettörténész, író, előadó pedig a Bálint Tibor Baráti Társaság hallgatósága előtt. A szellemi lakomán a következő Bálint Tibor idézetek hangzottak el: *Laczkó Vass Róbert* kolozsvári színész előadásában az *Óda allium cepához, aki maga a vöröshagyma*, és a

A klub háziasszonya, *dr. Issekutz Sarolta* és *Szongoth Gábor* az EÖGYKE nevében virágcsokorral köszöntötte a 90. születésnapját ünneplő *Páris Egonné született Zakariás Klárát*

Hajtási Péter *Hajtási Pál* elbeszélések, *Móritz Kinga* a Kolozsvári Magyar Opera művésznőjétől *Mózes álma* elbeszélés, *Bogdán Farkas* színművésztől *Én voltam a császár* mese, *Sebesi Karen Attila* színművész, a román közszolgálati televízió igazgatótanácsi tagjának előadásában pedig a *Kíváncsi letterem magamra*, és a *Majom a köszörűkövön* címmel megírt történetek. Rövid bejátszást láthattunk *Balogh Jenő* filmfelvételéből is, amelyen Bálint Tiborral beszélget.

A klubest végén *dr. Issekutz Sarolta* megköszönte a szellemdús előadást, elárulta, szeretné leveletíten a klubban a Bálint Tibor regényéből készült, drámai hangvételű, mely benyomást hagyó *Zokozó majom* című ötrészes filmet Várkonyi Gábor rendezésében, valamint a kolozsvári színház előadá-

sában bemutatott *Sánta angyalok utcája* című előadást is, amelyek irodalmi estekhez csatlakoznának. Megemlékezett arról is, hogy a júliusi rendezvényen a Kabdebó család találkozájára egy ceglédi Kabdebó család is eljött, akik olimpiákon gyermeket neveltek. A mostani előadást követő beszélgetésen kiderült, egy debreceni Szarukán rokon ugyancsak azért utazott fel a fővárosba az augusztusi klubelőadásra, mert első unokatestvére, nagybátyja Szarukán. A Fővárosi Örmény Klub háziasszonya szeretné kiterjeszteni a családi találkozókat, ahol az egymást nem ismerő rokonok, családok találhatnak egymásra. Így már a soron következő, szeptemberi klub is – amelyet a VIII. kerületi Örmény Önkormányzat rendez – ilyen alkalom lesz, ahol a Zakariás család, családi találkozóra várja azokat, akik eljönnek. Az információ átadása és a szeptemberi, október eleji programok ismertetése sem maradt el. Üdítő ásványvíz és pogácsák mellett, baráti beszélgetésekkel zárult a nyári klubtalálkozó.

A Nyáry Pál előadóterem hallgatósága

Bálint Tiborné Kovács Júlia

Tisztelt hallgatóság, kedves erdélyi örmény gyökerű Barátaim!

Gazdag műsorral szeretnék Benneteket megörvendeztetni. Először Kolozsvárról, és a kolozsváriakról szólok, néhány gondosan keresett szóval, a mi Armeniánkról.

Az 1990-ben alakult, és 1991 márciusában a Kolozsvári Törvényszéken is bejegyzett „Armenia” Örménymagyar Baráti Társaság szoros kapcsolatot épített ki a budapesti székhelyű Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesülettel. Konferenciákat, előadásokat szerveztünk.

2001-ben Kolozsváron és Szamosújváron zajlott a három napos IV. Jubileumi Konferencia, annak emlékére, hogy Örményországban a kereszténység 1700 éve államvallás.

Nekünk, késői utódoknak feladatunk, hogy felkutassuk, számba vegyük és felmutassuk a több mint 340 éve Erdélybe települt, az 1791-es kolozsvári országgyűlésen „honosított”, és ott valóban otthonra találó, magyarrá lett őseink – a történelmi, nemzetalkotó örménység – történetét, munkásságát. Ez a mi dolgunk. Ez a **mi** dolgunk. És ez nem kevés.

Jelmondatunkat **Nemeskürty Istvántól** választottuk: „**A múltat nem lehet tőlünk elvenni. De az csak akkor a mienk, ha ismerjük.**”

2011-ben a II. Kolozsvári Magyar Napok alkalmával a Szabók bástyájában „színrre kerülő”, **Örménymagyarok Kincses Kolozsvárért – Kincses Kolozsváron régen és ma** címen zajló rendezvény szervezője is a BTBT azaz a Bálint Tibor Baráti Társaság volt. Rövid magyarázata ennek lehetne az a közmondás, hogy „**Ördöggel laksz, ördög-gé válsz**”, és ilyen alapon Bálint Tibort is ki-nevezhetjük tiszteletbeli örménynek (a Füzetekben beszámoltunk a nagyszerű kiállításról és konferenciáról).

Idén februárban Kolozsváron, az Emke Györkös Mányi Emlékházában folytattuk az előadássorozatot, amelyen híres-neves kolozsvári örménymagyarokat mutattunk be, és májusban ugyanott ismét összegyűltünk, hogy a Bálint Tibor Baráti Társasággal közös rendezvényünkön Kolozsvár örmény sportolói népszerűsítsük...

Felhívom a jelenlévők szíves figyelmét, arra, hogy a BTBT elnöke, **Egyed Emese** professzor asszony, valamint ügyvezető elnöke **Kötő József** színháztörténész, parlamenti képviselő is aktív sportolók, atléták voltak, közép- és hosszútávfutók.

És valóban mindketten szép pályát futottak be. Kötő József volt színházigazgató, államtitkár stb., stb. például legnagyobb sajnálatára rendezvényünk idején is éppen „szaladt” Bukarestből Hunyadra az Afrikából és Közel-Keletről érkezett magyar küldöttséggel, – akik őt választották parlamenti képviselőjüknek a legutóbbi választások alkalmával.

Egyed Emese csak egyetemi évei alatt hagyta abba az aktív sportolást, de örömmel nyugtázza, hogy munkabírását a valamikori edzéseknek köszönheti. Azt viszont nem bánja, hogy visszautasította a lehetőséget, és nem ment Bukarestbe, az ottani sportiskolába, hanem irodalmár, költő, magyar közösségéért munkálkodó tanár lett.

Honlapja is közös a két civil szervezetnek. A www.balinttabor.com honlapon olvashatók a **BTBT** és az **ARMENIA** hírei is.

A pár napja véget ért londoni olimpia, és az idei Bálint Tibor év alkalmat adott a Fővárosi Örmény Önkormányzatnak arra, hogy meghívjon, és remélem, nem fogok csalódot okozni.

Az első programpontunkról, **Válogatott történetek, kolozsváriakról** óráig lehetne

beszélni, hiszen most zajlanak a Kolozsvári Magyar Napok. Számos hibám van, de fari-zeus nem vagyok. Itt a bizonyíték: részletek a *Szabadságban* augusztus 14-én megjelent „vezércikkéből”.

A 2001-ben Kolozsváron tartott konferencián néhai **László Ferenc** a nagy tudású sporttörténész is előadást tartott. Jómagam nem lévén jártas a sportokban, tőle és ott hallottam először a Szarukán Családról.

„Magyar napok – ha minden kötél szakad is!

Haranghúzással startolt a magyar napok programja

A csíkszépvízi Kovács Gizella vette át tegnap délelőtt a Bálint Tibor Baráti Társaság (BTBT) tehetséges fiatalokat támogató ösztöndíját, és neki jutott a megtiszteltetés, hogy megkongassa az író egykori otthonának udvarán az emlékharangot.

E feladatának oly lendülettel tett eleget, hogy a harang kötele elszakadt, az így született derűltetés, a harmadik Kolozsvári Magyar Napok nyitórendezvényének örömebe vegyülve megadta az idei városfesztivál alaphangját. Ezzel, valamint este a Kolozsvári Magyar Opera és a filharmónia ünnepi koncertjével kezdődött el a III. Kolozsvári Magyar Napok, amely hétfőig több mint kétszáz programmal vár kicsit és nagyot. A *Kolozsvárért szól a harang* címmel délelőtt tartott ünnepségen Egyed Emese irodalomtörténész, a BTBT elnöke elmondta: a Bálint Tibor író emlékére megalapított ösztöndíj évi 180 ezer forinttal jár, az elkövetkező években pedig további tehetséges fiataloknak ítélik oda.

Simon Edina magyar konzul kifejtette: véleménye szerint a Kolozsvári Magyar Napok azért is fontos, mert egyre inkább hangsúlyt fektet arra, hogy a román közösség is megismerje és megszeresse a kolozsvári magyar kultúrát, ugyanakkor a fiatal tehetségeknek is lehetőséget biztosít a megnyilatkozásra. Kötő József színháztörténész hangsúlyozta: érzékeltetni szeretnék a Kolozsvári Magyar Napokkal, hogy a világ itthon van Kolozsváron.

Gergely Balázs, a programsorozat főszervezője megjegyezte: „A Kolozsvári Magyar Napok egy virtuális torony, amit három évvel ezelőtt sikerült felépítenünk, és amely öszszeköt bennünket az égiekkel. Talán Bálint Tibor is hallja ezt a harangszót... – magyarázta, majd hozzáfűzte: a harang, amióta a keresztény világ létezik, és hivatalos, intézményesített eszköze a jeladásnak, a közlésnek, mindig üzeneteket közöl a közösséggel. – Úgy érzem, a Kolozsvári Magyar Napok ezt a küldetését beteljesítette, az előttünk álló egy hét pedig nem más, mint szimbolikus harangozás – hangsúlyozta Gergely Balázs.”

„Az apa *id. Szarukán László* többszörös országos és Balkán-bajnok, atléta, vágtagzó és távolugró, felesége *Bozeró Emília* országos bajnok középtávúfutó, fiúk *ifj. Szarukán László* országos és Balkán-bajnok gátfutó.

Az egész család meghívottja és kitüntetettje volt az 1998-as budapesti Világtalálkozóknak.

A mi híres-neves sportolóinknak az ősei a közeli Szamosújvárról költöztek Kolozsvárra. Nem is akárhon volt a lakhelyük, hanem

a valamikori Török-háznak is nevezett csavaros vagy facsaros kéményű, 18. században épült műemlékházban, ami ma Kolozsvár egyik turisztikai látványossága is lehetne. Kolozsvár 1943-as Lak-és címjegyzékében 3 Szarukán vezetéknévű személyt találtam. Szarukán Antal nyugdíjas az Imre király úton, Szarukán István paplanvarró a Hegyvölgyi úton, és Szarukán László rézöntő a Fenesi úton, a 13-as szám alatt lakott. Ez a ház volt az. Itt született 1945. augusztus 23-án büszkeségünk, a ma id. Szarukán László néven számon tartott atléta és edző. Az Ő fényképe van rendezvényünk plakátján és a meghívón is. Születési anyakönyvi kivonatán Sarucan Vasilenek írták.

1963-ban, 18 évesen, igazi örmény szemekkel, tiszta tekintettel, bizakodva néz a jövőbe, és valami erős elhatározással, hogy ő majd megmutatja a világnak, mire képes. Belépett a CSM azaz Club Sportiv Municipal nevű sportegyesületbe, és keményen edzett, ami meghozta az eredményeket.

A román nyelvű képes Sportújság 1968-as hetedik számában így írnak róla: Vasile Sarucan ez a bajszos atléta – aki úgy néz ki, mint egy francia rögbis-, 1966-ban úgy robbant be, mint egy tájfun a vágtázás és a távolugrás élvonalába, az ott elért rekordjaival. Száz méteren 10.5 másodperc az eredménye, tá-

id. Szarukán László

volugrásban pedig 7 méter 72 centiméter.

El akarta érní, hogy 8 métert ugorják. Ostromolta rendületlenül ezt a távot. Ebben az időben egyszer a lába valóban 8 méteren túl ért talajt, de hátra esett... Ő azonban nem adta fel, ostromolt tovább.

Nem tudom, hogy végül mi is történt a távolugrás terén, azt viszont tudom, hogy Buzeró Emília is ugyanannál a sportegyesületnél edzett, és pedig 13 éves korától, vagyis 1963-tól, mint középtávfutó.

Lászlónk ostroma a szívhódítás terén sikerrel járt, és Emike is győztesen ért célba... Az ifjú férj boldogan edzett tovább, most már a biztos, hozzáértő, rá vigyázó, őt nagyon szerető hátszág is segítette ebben.

Örvendett a Berlinben elért távolugrási sikerek, a 100 méteres vágtázásban elért első helynek, a törökországi ünneplésnek, az Oroszországban elért első helyezésnek, a számos itthoni sikernek.

Legjobban viszont az 1974. augusztus 1-én megszületett kisfiúknak örvendtek, akit ugyan Sarucannak anyakönyveztek, de már Lászlónak, és aki nagy odaadással és szeretettel, a székelyruhás kislányokkal ropta a táncot a magyar óvodában.

A Báthory iskolának sok sportsikert hozott ez a nyúlánk és jó edzői kezek irányította gyermek, majd ifjú.

Edzőjével, azaz édesapjával az ifjú Szarukán László

Id. Szarukán László és Buzeró Emília a klubesten

Az edző édesapa vigyázó szemét mindig fián tartotta. Természetesen Ő maga is tovább sportolt, nemcsak az edzői munkát végezte, és szinte egymással versengve gyűjtötték „diplomáikat”.

Az „éretté” vált fiú édesapja irányításával számos belföldi és külföldi sikert ért el, erről majd mindjárt ő fog szólni, egy vele készült „teaházi” beszélgetésben.

Egyetemista korában is nagyon sok versenyen volt sikeres...

1995-ben befejezte tanulmányait. Diplomáját – legalábbis képletesen Panna lánya egy éves születése napján vehette át.

Panna alighogy megtanult járni, már barátkozott a „gátfutással”... ma is sportol...

A Szarukán család rövid bemutatását néhány – a közelmúlt eseményeit bemutató képsorral zárjuk.

(A Fővárosi Örmény Klubban 2012. augusztus 16-án elhangzott szerkesztett, rövidített előadás.)

Szomorújelentés

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy **Mara Józsefné sz. Zágoni Szabó Gizella** 2012. június 25. napján, életének 93. évében elhunyt. Drága halottunkat ez év őszén Erdélyben, a Szászregeni Református Temetőben, a Mara család kriptájában helyezük örök nyugalomra. Lelki üdvéért a gyászmise 2012. július 14-én a Szent Imre kápolnában (1111, Budapest, Bartók Béla út 19.) megtörtént, Emlékét örökké szívünkben őrizzük!
A gyászoló család

Ezúton értesítünk benneteket, hogy **Buzáth Zoltán** 2012. július 7-én, életének 63. évében elhunyt. Hosszú betegkedése alatti kitartása, bátorsága és az utolsó pillanatig tanúsított szellemi nagysága és humora, bizonyította az ő igazi emberi nagyságát.
Végakarátának megfelelően, hamvasztás után, a legszűkebb családi körben helyeztük végső nyugalomba.

Szerettünket gyászolja: Buzáth Annamária, Zoltán felesége, született Tiszai Annamária, Buzáth Zoltán fia Zoltán, felesége Dávid Fruzsina, fiuk Artúr (Koppenhága), Buzáth Zoltán fia Attila, felesége Mohai Anna (Veresegyház)

Emléküket kegyelettel megőrizzük!

Fővárosi Örmény Klub

2012. szeptember 20., csütörtök, 17 óra

Magyarok Háza, Budapest V.,
Simmelweis u. 1–3., Bartók terem

Műsor

Zakariás családi találkozó

A Zakariások eredete az 1646-ban született Zakariás Andrással kezdődik az erdélyi Gyergyóban és folytatódik Dénespusztán, Magyarországon, Sopronban, Villányban, Budapesten, stb. Mert ezer felé ágazik a család. Rokonok vagyunk, kiterjedt rokonsággal: Jakabffy, Mártonffy, Szentpétery, Kabdebó, Keszy-Harmath, Issekutz, stb. Erről mesélnek az érintettek. Izgalmas lesz! Várunk mindenkit szeretettel

Zakariás Enikő elnök

Rendező: Józsefvárosi Örmény Önkormányzat

Támogató: Fővárosi Örmény Önkormányzat, Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Meghívó

A Budapesti Örmény Katolikus Lelkészség tisztelettel meghívja

2012. szeptember 22-én, szombaton, 16.30 órára

a XI. ker., Orlay u. 6. szám alatti templom védőszentjének,

Fogolykiváltó Boldogasszony-nak a búcsújára.

Az ünnepi szentmisét Fülöp Ákos atya mutatja be.

Közreműködik az ADORATE művészeti együttes

A szentmise előtt és után megtekinthető az örmény muzeális gyűjtemény.

A rendezvényt agapével zárjuk. Mindenkit szeretettel várunk!

Fülöp Ákos atya, adminisztrátor

Meghívásunkkal együtt kéréssel is fordulunk híveinkhez. Jelentős támogatásra van szükségünk a múzeum épületét veszélyeztető beázó tetőszigetelés helyreállításához. A támogatás eljuttatásához sárga csekkeket az oldaltemplom tároló-üvegére helyeztük. Segítségüket előre is köszönjük.

Egyházi hírek

Az örmény katolikus lelkészség őszi programjairól

1. A Fogolykiváltó Boldogasszony ünnepehez kapcsolódó búcsú szentmise szeptember 22-én, szombaton 16.30-tól lesz. Előtte 15 órától fórumot tartunk, amelyen a közösség életéről szeretnénk beszélgetni. Olyan kérdéseket lenne jó körüljárni, hogy:

a) a vasárnapi Szentmisék mellett milyen programokra lenne igény

b) hogyan lehetne a fiatalabb generációkat bekapcsolni a közösség életébe

c) a közösség illetve a templom anyagi hátterének biztosítása

A beszélgetésre feltétlen várjuk az Örmény Önkormányzatok Elnökeit és tagjait és mindazokat, az örmény identitásúakat, akik segíteni akarnak a közösségi élet fellendítésében.

2. Koszorúzás október 6-a emlékére: október 7-én, vasárnap 16 órakor. Utána 16.30-kor Szentmise

3. Zeneagapék: októberben, novemberben és decemberben ismét tervezzük

zeneagapét. Ennek időpontját később fogjuk hirdetni.

Szeretettel kérem a testvéreket, anyagi támogatás két módon történhet. Egyik a Szentmisén a perselypénz, a másik az önkéntes adomány. Ez utóbbit egyrészt kézpénzben a Szentmisék kapcsán, másrészt átutalással lehet befizetni.

Fülöp Ákos adminisztrátor

Szépítsük együtt az Orlay utcai kertet!

A Lelkészség Gondnoksága szeptember 15-én, szombaton 9 órára segítőkét vár, akik a szervezőkkel együtt az elhanyagolt kert szépítésével és a lomok összeszedésével a Fogolykiváltó Boldogasszony búcsúhoz méltó környezet kialakításában szorgoskodnak. Ebédre néhány finom falatról gondoskodunk.

Védőkesztyűre, egy-két lapátra és gereblyére szükség lesz.

Gondnokság

Szomorújelentés

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy a szeretett feleség, édesanya, testvér, sógornó és keresztanya

Raff Mária (Baba), született **Kehes Mária**

folyó év június 27-én, életének 63. évében elhunyt. Drága halottunk földi maradványait folyó év június hó 30-án 12 órakor temettük el az örmény-katolikus kápolnából az örmény-katolikus egyház szertartása szerint, örök nyugalomra helyezve. Emléke legyen áldott, nyugalma csendes.

A gyászoló család

Emlékét kegyelettel megőrizzük!

Barátunktól búcsúzunk

Tisztelt gyászoló család, tisztelt jelenlevők!

Amint sajnó lélekkel itt állok előttetek, Áprily sorai jutnak eszembe:

*Egy-egy kéz, drága kéz
Mindegyre elereszt,
Mindennap vereség,
Mindennap új kereszt,
Szem mögött, szó mögött
Gondárnyék feketül,
És mégis ne remegj,
Lélek van teveled,
Nem maradsz egyedül...*

Ma azért gyűltünk össze, hogy fájó szívvel búcsúzunk el drága örmény testvérünktől, Raff Máriától. Örmény közösségünk újra elvesztette egyik nagyon értékes szeretett tagját, a drága Babát. Az ő mindig segítőkész, áldott keze elengedte a miénket.

Tudtuk, hogy nagy beteg, és sokat szenvedett, mégis elvesztése váratlanul ért bennünket, és nagyon fájó sebet okozott szívünkben.

*„Oly szomorú. ha nemes fát
tép ki a szél gyökerestül...
Fájdalmas az, ha a mű
csonka lesz, abbamarad”*

(Weöres Sándor)

Raff Mária (Baba) 2010-ben az erzsébetvárosi búcsún

Életében ő példaképe volt a családját nagyon szerető, önfeláldozó, fáradtságot nem ismerő asszonynak, – az őszintén rád figyelő, önzet-

len és mindig segítőkész barátnak. Életével igazolta, hogy a szeretet olyan valóság, amelyből mentől többet adunk másnak, annál több marad belőle nekünk.

Baba drága, jó volt veled együtt lenni, mert sugárzott belőled a szeretet, az őszinte jóság és a segíteni akarás. Megtanítottál arra, hogy az élet szépségét nemcsak a boldog percek adják, hanem az alázatos lélekkel, de erős hittel elviselt keserű órák is... Igazi hősként viselted a nehéz megpróbáltatást.

Milyen szépen írja Babits Mihály:

*„Szenvedni annyi, mint
diadalt aratni.
Oh, hány éles késnek kell
rajtunk faragni,
Míg méltók nem leszünk,
hogy az ég királya
Beállítson majdan
szobros csarnokába”*

Te igaz szívvel mondhatod: „Uram hálás vagyok a sok talentumért, amit Tőled kaptam, s köszönöm Istenem segítségét, hogy azokat most sokszorosán visszaadhatom Atyám”.

Drága Baba! Emlékedet kegyelettel őrizzük szívünkben, és együtt valljuk veled, hogy a halál nem napnyugta, hanem az örökélet hajnala. Emléked legyen áldott! Nyugodjál békében!

(Elhangzott 2012. július 1-én, az örmény-katolikus plébánián, a gyászmise utáni közös agapé kezdetén, özv. Kónya Zoltánné Kovrig Stefánia 85 éves tanárnő részéről.)

*

Mikor barátunk temetése napján az örmény temető kápolnájában Szakács Endre plébános úr megpillantott bennünket, megjegyezte, szép tőlünk, hogy elkísérjük Raffné Kehes Máriát utolsó földi útján.

„Nagyon szeretjük és becsültük Babát” válaszoltam. „Volt kit, és volt mit”, erősítette meg a lelki atya.

Szomorújelentés

Mély fájdalommal tudatom, hogy szeretett férjem

Károlyházy Frigyes

a fizika tudományok doktora, az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Elméleti Fizikai Tanszékének ny. egyetemi tanára életének 83. évében 2012. július 2-án elhunyt.

Fizikus és tanár szakos hallgatók ezreit tanította, legavatottabb ismerője volt hazánkban a kvantummechanika és a relativitáselmélet elvi kérdéseinek.

Búcsúztatása a római katolikus egyház szertartása szerint 2012. július 24-én 12,45 órakor a Farkasréti temető Makovecz termében megtörtént, engesztelő szentmise július 24-én 18,45 órakor volt a Belvárosi Nagyboldogasszony Főplébánia Templomban az Erzsébet híd pesti hídfőjénél.

Gyászolják: felesége Dr. Károlyházy Frigyesné sz. Keszegh Éva, fia dr. Károlyházy László, testvére dr. Horváth Lászlóné, menyé Grinyi Odett, unokái Csanád, Csenge, Réka, sógora dr. Károlyházy Gyuláné, sógorai dr. Horváth László, Wellisch Péter, unokahúga Horváth Ágnes és Veronika, Károlyházy Katalin és Judit, unokaöccse Károlyházy Gyula, valamint családtagjai, továbbá tanítványai, barátai, munkatársai.

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Kara, az Eötvös Loránd Fizikai Társulat és a Budapest Főváros II. kerület Önkormányzata saját halottjának tekinti.

Emlékét kegyelettel megőrizzük!

Noha Szamosújváron sokszor jártam, nyaraltam is, Babát csak 22 éve ismertem meg, Keresztes Zoltán lakásán Baráti Társaságunk megalakításán ügyködve.

Szoros barátság szövődött közöttünk, és azt is neki köszönhetjük, hogy Ördögösfüzes életünk része lett, a Lapohos család pedig barátunk. Mindig, minden nemes ügyben, munkában számíthattunk rá.

Számtalan kedves emlék köt össze, Szamosújváron, Ördögösfüzesen, Budapesten, Kolozsváron, Erzsébetvároson. Betegségeinkben is bíztattuk egymást, telefonon is, személyesen is. Április végén – mikor utójára találkoztunk – nagyon bizakodó volt... Viszont a Világosító Szent Gergely búcsú reggelén már hiába kerestük otthon, Kolozsváron volt a kórházban. Aztán pár nap múlva szólt a telefon: Baba szenvedési véget érték, lelkét visszaadta Teremtőjének.

Bálint Júlia és Janka Venczel

Dr. Károlyházy Frigyes

A nemzedékeket tanító professzor az elméleti fizika kutatója volt, a kvantummechanika és a relativitáselmélet nemzetközi hírű szaktekintélye.

Dr. Károlyházy Frigyes 1929-ben született, a budapesti Piarista Gimnáziumban érettségizett. 1948-tól az ELTE matematika-fizika szakára, majd fizika szakára járt. Politikai okokból többedmagával együtt egy évvel később az Eötvös Collegiumból kizárták. 1952-től már az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Elméleti Fizika Tanszékének oktatója, 1972-től ugyanott egyetemi tanár. 1963-ban egy évig Amerikában, majd Chilében folytatott tudományos munkát. Neve elválaszthatatlan az Eötvös-versenyektől, hiszen évtizedek óta a feladatokat készítő bizottság tagja.

Egykori tanítványai rendkívül szuggesztív egyetemi előadóként ismerték meg őt. Károlyházy Frigyes a nehéznek mutatkozó, legbonyolultabbnak tekintett témákat is közzérhetően tudta elmagyarázni, köznapi példákon keresztül világítva meg azokat a hallgatók számára. Meg tudta értetni a fiatalokkal két fő tudományterületének, a relativitás- és kvantumelméletnek a lényegét, újszerűségét és fontosságát.

Károlyházy Frigyesnek – korát messze megelőzve – már 1966-ban megjelent egy cikke a két terület kapcsolatáról a *Nuovo Cimento* nevű olasz tudományos folyóiratban. Megállapításaira csak húsz év elteltével figyeltek fel, az elmúlt években viszont a cikk nyomán már *Károlyházy-féle bizonytalansági relációt* emleget a nemzetközi tudomány közélet.

Károlyházy Frigyes számos elméleti szakkikk mellett tudományos népszerűsítő könyvek szerzője is volt, ezenkívül közel harminc éven át dolgozott az általános iskolások számára írt fizikatanönyv-sorozaton Csákány Antalnéval. Elméleti fizikusként, kutatóként évtizedeket áldozott arra, hogy az általános iskolás gyerekek, valamint az őket tanító tanárok úgy jussanak el a fizikai ismeretekhez, hogy azokat a gyakorlati életben is fel tudják használni, hogy megszeressék és értsék a fizikát.

Károlyházy Frigyes 1972-ben a Magyar Tudományos Akadémia fizikai tudományok doktora címét szerezte meg, 1997-ben az MTA Eötvös József-koszorú kitüntetéssel ismerte el munkásságát.

A nagyszerű tudóst példamutató életútja, népszerűsítő tudományos tevékenysége, elméleti kutatásai és a jövő nemzedékekért végzett áldozatos munkája előtt tisztelegve tüntette ki a II. Kerületi Önkormányzat 2012. június 21-én.

Dr. Károlyházy Frigyes életének 83. évében 2012. július 2-án hunyt el. A II. Kerületi Önkormányzat saját halottjának tekinti. A kiváló tudóstól július 24-én 12.45 órakor vesznek végső búcsút a Farkasréti temető Makovecz-avatóházában.

(Forrás: www.budaipolgar.hu)

(Szerk. megjegyzés: Dr. Károlyházy Frigyes édesanyja, Dr. Patay Mária révén volt örmény származású, aki az örmény származású Blaskó Terézia és Patay József elszegényedett köznemes lánya volt Nagykárolyból.)

Erzsébetvárosi körmenet Boldogasszony-anyánkkal. Feketében Vicelár Mária, a mi Mariskánk, a templom őrzője (Képes beszámoló a 28. oldalon)

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület folytatja a **pénzadományok gyűjtését** az erdélyi magyarörmény közösségek részére. Pénzbeli adományok az egyesület bankszámlájára befizethetők.

Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Királyhágó fiók: 10100792-72594972-00000007

Az **Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület székhelye:** 1015 Budapest, Donáti utca 7/a.

Postacíme: 1251 Budapest, Pf. 70. **Telefon:** 201-1011, **fax/tel.:** 201-2401

Elnök: dr. Issekutz Sarolta

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK – füzetek

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület havonta megjelenő kiadványa

A kiadványt támogatja:

a Fővárosi Örmény Önkormányzat

(1054 Budapest, Akadémia u. 1. II. emelet 280, telefon: 332-1791)

(félfogadás: hétfőn 16.30–18.30 óráig, fovarosiormeny@gmail.com),

valamint a Budapest II. kerületi Örmény Önkormányzat

Nyilvántartási szám: 2.2.4/78/2002.

Főszerkesztő: **Béres L. Attila**

Felelős kiadó: **dr. Issekutz Sarolta**

Munkatársak: Dr. Sasvári László, dr. Issekutz Sarolta, Bálintné Kovács Júlia (Kolozsvár),

Dr. Puskás Attila (Marosvásárhely)

Szerkesztőség: 1251 Budapest, Pf. 70. Tel.: (1) 201-1011, Fax: (1) 201-2401

Lapzárta: minden hónap harmadik csütörtökét követő hétfő!

Tördelés: Szakmány György

Nyomdai munkák: Pannónia-Print Kft.